

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen,
Révész-tér 2. szám. (Kistemplom.)

KIADÓHIVATAL: Debrecen,
Kálvin-tér 17. szám. (Püspöki hivatal.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Előfizetési ár 1 évre 8 pengő.
Postatakarékpénztári csekkszám: 43.916.

FŐSZERKESZTŐ: DR. RÉVÉSZ IMRE. FELELŐS SZERKESZTŐ: URAY SÁNDOR.

Kálvin János gondolatai és tanácsai a lelkipásztorok lelki gondozásáról

„A lelkésznek is szüksége van lelki gondozásra” — fejtegette egyszer valaki s egyben a következő javaslatot tette: „Nem volna-e lehetséges, hogy a lelkészek között a lelki gondozás testvéri közössége megvalósuljon? Minden kényszer nélkül, minden kötelező szervezkedés nélkül! Úgy, amint lélek lélekre talál!”

Itt azonban felmerült a kérdés: Nem az egyháznak volna-e nagy és fontos feladata, hogy a lelkészek lelki gondozását rendezze? Egyházunk ősatyái, a reformátorok, nem ismerték volna fel e feladatukat? Kálvin igenis felismerte. Ő nem elégedett meg azzal, hogy számtalan levélben tanácsot adott azon lelkészeknek, akik kicsiny és nagy, külső és belső bajaikkal hozzá fordultak. Az 1541-i „Egyházi rend”-ben a „Szolgák fegyelmezése” cím alatt a lelkészek lelki gondozását — amennyire ez előírásokkal lehetséges — szabályokba foglalta.

„A szolgák fegyelmezési rendjének feladata” című fejezetben ezeket mondja:

„Hogy a szolga élete folyamán minden bajjal szembe tudjon szállni, szükséges, hogy bizonyos nevelési szabály irassék elő, melynek kivétel nélkül mindenki magát alávetni köteles. Ezzel elérjük azt is, hogy a szolgálai hivatás tekintélyét megőrizzük és hogy Isten Igéje a szolgák rossz hírneve folytán ne részesüljön megvetésben és lebecsülésben. Mert mint-ahogy megbüntető az, aki hibázott, ugyanúgy szükséges, hogy kiirtassanak a rágalmak és alattomos híresztelések, melyeket alaptalanul terjesztenek az ártatlanok ellen.”

Ennek a cikknek nem lehet az a feladata, hogy a fegyelmi szabályzatot minden részleteiben tárgyalja. Ezúttal csak arról akarunk szólni, miként történt a lelkészek fegyelmezésének gyakorlati megvalósítása. Efelől a 24. fejezet így intézkedik: „Hogy e fegyelmezés megvalósíttassék, minden három hónapban tartsanak maguk felett alapos vizsgálatot s amennyiben valami kifogásolni valót találnának, okos módon hozzák helyre.” E megbeszéléseket —

melyen Genf város nyolc, később tíz lelkészének és a vidéki egyházközségek tizenegy lelkészének kellett résztvennie — „cenzúrának”, illetve „tisztogatónak” nevezték s békevaacorával végződött. A szokásos negyedévenkénti úrvacsoraosztás előtt körülbelül tíz nappal tartották meg, ami által léleklápoló feladata különösen előtérbe került.

Hogy ezen cenzúrák miként folytak le, egy Genf város irattárából előkerült érdekes iratból olvashatjuk. A lelkészek eme cenzúrája nyilván áldásos volt, mert 1557 december 16-án Genf legmagasabb politikai testülete: a Kis Tanács szintén elrendelte e „testvéri fegyelmezések” megtartását. A határozat így hangzik: „Elhatároztatik, hogy a testvéri fegyelmező összejövetele minden negyedév első szerdáján reggel 6 órakor tartassék meg. Minden egyes tanács- tagról sorban az elsőtől az utolsóig — miután a tanács- termet elhagyja — mondassék őszinte vélemény, miről nem kell jegyzőkönyvet felvenni. A tanács- tagok kötelesek mindent hivatalos eskü alatt titokban tartani. Minden ellenségeskedést, vitát, haragrabujtást mellőzni kell: testvéri igyekezettel és felebaráti szeretettel kell eljárni és arra törekedni, hogy e köz- társaság iránti kötelességnek elég tétessék. Istennek tisztesség adassék! Így legyen!”

1558 március 2-i első cenzúra jegyzőkönyvéből olvassuk: „Szívélyes szeretettel megvizsgálták egymást az elsőtől az utolsóig s mindenkinek elébe tárták fogyatékoságát és bűneit. Legyen az Úr kegyelme mindannyiunkkal, hogy abból gazdag hasz- nunk legyen.”

Hogy a tanácsurak cenzúrájának szabályait a lelkészek cenzúra szabályaiból vették át, az kétséget nem szenved. Ezt bizonyítja az is, amit Colladon Miklós „Kálvin élete” című 1565-ben megjelent művében az utolsó cenzúráról ír, mely cenzúrá- n Kálvin résztvett: „Március 10-én, pénteken, számos városi és vidéki lelkész kereste fel a beteg Kálvint. Azt mondta nekik, hogy reméli, tizennégy nap mulva látni fogja az egész papságot (amikorra a hús-

vételotti cenzúra volt összehíva) s ez lesz neki az utolsó cenzúra. „Mert — mondotta — remélem, Isten akkor tudomásomra adja, mit akar velem tenni: azt hiszem, az lesz az én végem s magához vesz engemet.” 24-én, pénteken, jobban érezte magát s a testvérek mind szobájába gyűltek össze, hogy cenzúrárt tartsanak. Miután a papság legelőször őt megcenzúrázta, a testvérek véleményét követve, ő mondott valamennyi felett sorban cenzúrárt, mint ez már azelőtt is szokásban volt. Amikor a cenzúrával kb. 2 1/2 óra múlva végeztek, kijelentette a testvérek előtt, hogy úgy érzi: Isten életidejét még egy kissé meghosszabbította. Majd a halálosbeteg ember az Újtestamentumhoz fűzött néhány megjegyzése felett — az Újtestamentum francia fordítását éppen akkor nézte át újól — egy terjedelmes theologiai előadást tartott. Hallgatói észrevették, hogy arszíne olvasás közben elváltozott, de mivel azt látták, hogy a vita örömet okoz neki, a testvérek közül senki nem akarta őt arra kérni, hogy hagyja abba az olvasást. A következő nap tényleg sokkal rosszabbul lett. Vasárnap — április 2-án — a húsvéti úrvacsora napján, bár nagyon összetört volt, egy széken a templomba vitette magát; résztvett az egész istentiszteleten. Úrvacsorát vett s bár nagyon nehezen lélegzett, együtt énekelte a zsoltárt és látszott arcán, hogy az egész gyülekezettel együtt örvendezik Istenben!

Ettőlkezdvé egész haláláig — május 27-ig —

nem hagyta el házát. Mennyire jellemző Kálvinra az egyház e nagy fiára, hogy utolsó útja a templomba vitte a felmagasztalt Úrral és a hívők gyülekezetével való közösségi vacsorára!

De térjünk vissza e kitérés után témánkhoz! A cenzúra ezen gondolata valósul meg — a megváltozott viszonyoknak megfelelően más formában — az első francia nemzeti szinódus által 1559-ben hozott fegyelmi szabályzatban, amelynek 4. szakasza így szól: „Az összehívott általános országos szinódusban — amennyiben az egyházaknak szükségük van erre — testvéries és barátságos cenzúra tartassék minden egyes szinódusi tag felett — majd Urunk Jézus Krisztus Úri Szent Vacsorája ünnepeltessék meg.” Itt azok köre, kiket a „testvéri és baráti” cenzúra érint, a presbiterekre és diakonokra is kiterjed, akik a szinódusnak szintén tagjai.

Mérhetetlen és felbecsülhetetlen az az áldás, mely ezen cenzúrából kiáradt, mert a megkönnyebült vidám lélek jobban végezheti a lelki gondozást, mint a titkolt nyomás alatt álló. Csak természetes, hogy a cenzúrázás alapföltétele az, hogy valamennyi jelenlevő alávesse magát az élő és ható istenigének!

Tegyük fel a komoly kérdést: Elgondolható-e egyházunk igazi újjáépítése anélkül, hogy az egyház maga rendezze a lelkeszek lelki gondozását?

(Magvető.)

A vasárnapi iskolai munka világhelyzete

A Vasárnapi Iskolai Világszövetség fennállásának 50 éves fordulója alkalmából (1889 július havában alakult meg Londonban) igen érdekes és értékes adatokkal bővülő emlékezések, cikkek jelentek meg a vasárnapi iskolai munka multjáról és jelen helyzetéről az 1874-ben alapított „The New Chronicle of Christian Education” c. angol újságban, a vasárnapi iskolai munka angolnyelvű közlönyében.

Ezek között a cikkek között különösen kiemelkedik a vasárnapi iskolai világszövetség főtítkárnak, a hazánkban is többször megfordult dr. Kelly Jakabnak a beszámolója, a vasárnapi iskolai munka jelenlegi helyzetéről a különböző munkaterületeken.

Ebből a beszámolóból közlök az alábbiakban kivonatossan néhány részletet, kiegészítve azt az 1936-ban Osloban tartott világgyűlésnek a vasárnapi iskolai munkára vonatkozó hivatalos statisztikai adataival.

„A vasárnapi iskolák helye és értéke jólismert ugyan az összes angolnyelvű országokban, azonban most, amikor a Vasárnapi Iskolai Világszövetség 50 éves fennállását ünnepeljük, különös figyelmet érdemel a munka a maga nemzetközi vonatkozásaiban.

Törökország és Oroszország kivételével az egész világon kiépül a vasárnapi iskolai munka többé-kevésbé fejlett hálózata. Ez nem azt jelenti, mintha minden gyermek hatása alá került volna a vasárnapi iskolának, hanem azt, hogy a Vasárnapi Iskolai Világszövetség missziói aktivitása révén lehetségessé vált az együttműködés az összes országokban a protestáns egyházakkal és a missziói mun-

kát végző egyesületekkel, a világ ifjúsága rendszeres keresztyén nevelésének előmozdítása érdekében.

Ebből a szempontból még Oroszország sem maradt érintetlen a Világszövetség hatásától. Az utolsó két-három évben a Vasárnapi Iskolai Világszövetség együttműködött az orosz orthodox egyház száműzött tagjaival. Párizsban fennálló irodájuk útján, az orosz ifjúság keresztyén szellemben való nevelése érdekében és anyagi támogatást nyújtott megfelelő irodalmi termékek előállítására, amelyeket szétosztott a különböző európai országokban élő orosz vasárnapi iskolai munkások között. A különböző földrészekben tartott világgyűlések nemcsak a vasárnapi iskolai munka belső fejlődése szempontjából bírtak felbecsülhetetlen értékkel, hanem a széles területekre kisugárzó hatás szempontjából is.

Bulgáriában az ifjúság keresztyén szellemű tanítása és nevelése az elmúlt 10 év alatt előrehaladt, ugyanakkor Litvániában a vasárnapi iskolák száma megsokszorozódott. Lengyelországban örvendetes haladás észlelhető, egyre több rokonszeny és megértés nyilatkozván meg a keresztyén ifjúsági munka iránt mindkét egyház és az állam részéről. Különösen reményteljes a munka az ukránok között és a fehér-orosz ifjúság körében. Romániában az evangéliumi egyházakban a lekipásztori szolgálat engedélyezése biztató körülmény az ifjúsági és gyermekmunka folytatása szempontjából és a nagyobb szabadságot a munka fejlődése érdekében egyre erőteljesebben sürgetik.

A közeli Kelet országaiiban, különösen Palesz-

tinában és Szíriában az arab nacionalizmus lángolt fel nagy erővel és befolyásolta erősen az ifjúságot, úgy a keresztyént, mint a mohamedánt. Ennek az ifjúságnak keresztyén szellemű tanítása és nevelése rejti a jövődöntő egyetlen reménységét.

Kína tudatosan tárja fel magát mély, életbevágó lelki hatások előtt, tekintet nélkül az országnak idegen hatalom részéről bekövetkezett megszállására. A keresztyén egyház adja Kínában úgy a felhőt, mint a mindkét nembeli ifjúság számára a komoly keresztyén vezetőket.

Az indiai vasárnapi iskolai szövetség munkája egyre növekvő értéket jelent minden rendű és rangú hindu számára. India még nyugtalan és kielégítetlen, nemzeti vágyai teljesületlenek. A mai India vezetőségének egy része nyíltan közömbös mindenféle vallással szemben és veszedelmes a hindu-jövendő szempontjából. India ifjúságának krisztusi szellemben való tanítására és nevelésére az a feladat vár, hogy a nagyságban való gyarapodásnak legyen napról-napra munkálója. A ma ifjúsága lesz India életének és gondolkodásának irányítója, mintahogy a mai ifjúság fogja meghatározni saját hazánk sorsát az elkövetkező években.

Hasonlóképpen eredményes az Egyiptomban és Szudánban folyó munka, ahol egyre növekvő mértékben kerül az ifjúság az egyiptomi és a szudáni vasárnapi iskolai szövetség munkájának hatása alá. Görögországban a vasárnapi iskolák igen erős hatással működnek a görög evangéliumi egyházban. 1938 végén 63 vasárnapi iskola volt az egyházban, több, mint 1100 vasárnapi iskolás gyermekkel.

Manapság egy viszályok és intrikák által szétzaggatott Európában élünk, amely fejét vesztette a megbénító problémák sokaságától, teljes bizonytalanságban s a háború állandóan fenyegető árnyékában él. Látjuk Indiát ezernyi és ezernyi fiával eltávolodóban a hinduizmustól; gondolunk Afrikára, ahol százas szokások és ősrégi hagyományok vannak szét-

foszlóban s a degenerálódás nyomai jelentkeznek; látjuk Kínát gyászos végzetének és szörnyű tragédiájának ösvényén támolyogva és tudjuk, hogy a Szentföld — a békesség Fejedelmének földi hazája — vallási és faji előítéletek, összeütközések, viszálykodások színtere és központja és gyűlölködő, mintahogy Krisztus magát is gyűlölte, amikor testben ott járt. Bizonyos, hogy mindezek szörnyű vádként merednek elénk, egyben pedig munkábaállításunkat követelik.

Itt van az új pogányságnak a keresztyénséget egyre jobban fenyegető és kihívó jelentkezése is.

Mindez a kaosz, forrongó nyugtalanság lélekbe-markoló felhívást jelent mindenkinek, aki Krisztusé akar lenni. Mindnyájunk előtt újra nyilvánvalóvá kell lennie annak az igazságnak, hogy ennek a fáradt, félelemtől megült világnak a számára nincs másutt szabadulás, csak a Krisztus keresztyénjénél. Nem nyerhetjük meg a ma gyermekeit és ifjait Krisztus számára, ha magunk nem érezzük a Krisztus megnyerésének szükségét. Szükségünk van annak tisztán látására, hogy csak a magunk teljes átadása által lehetséges a kimenekedés. Isten a maga végtelen bölcsességében arra hívta el ezt a nemzedéket, hogy a sötétség és világosság között folyó világraszóló küzdelemben a stratégiai szempontból fontos helyeken tartson ki.

A vasárnapi iskolai munka nagyon gyenge ellen-súlyozó erőnek tűnhetik fel a katonai imperializmus sok látványos és lenyűgöző propagandájával szemben, de mi mégis rendíthetetlenül hisszük, hogy a hivalkodó fegyveres erőszak el fogja veszíteni a játékot, ha rajta leszünk, hogy az új nemzedék számára realitássá legyen az Isten szeretete és az Ő megszentelő hatalma. Igyekezünk azért legyőzni a kishitűség lelkét, amely túlságosan erőt vett rajtunk ezekben az időkben és végezzük hittel munkánkat, hogy a jövődöntő nemzedéket megnyerhessük Krisztus és Isten országa számára."

A vasárnapi iskolák világstatisztikája :

Földrész	Népesség	A vas. isk. száma	Vas. isk. tanítók száma	Vas. isk. gyermekek száma
Észak-Amerika	138.263,968	175,411	2.026,737	20.607,046
Közép-Amerika és Mexikó	23.941,012	1,222	3,479	78,662
Dél-Amerika	90.113,721	5,512	21,956	287,558
Nyugat-India stb.	11.746,401	3,067	19,150	277,680
Ausztrália	10.317,252	12,833	91,013	884,972
Ázsia	1,135.222,608	34,353	107,611	1.778,908
Afrika	145.337,216	31,197	81,522	1.587,989
Európa	487.165,814	105,915	794,427	8.636,809
Összesen 1936-ban	2,042.107,992	369,510	3.145,895	34.139,624

Ferenczy Károly.

Magyar értékek kiválogatása a tanyai őstalajból

A most bezárult iskolai év kezdetén Lapunk hasábjain híradással voltunk arról az Isten Lelke által indított munkáról, melyet a hódmezővásárhelyi református gimnázium kezdett el abban az irányban, hogy a tanyák világából a tehetséges magyar fiatalokat kiválogassa, kitanítassa és a magyar életnek ajándékozza. Nevezett gimnáziumunk Értéskönyve most be-

számol az első év áldott eredményéről. Ez a tudósítás oly lélekemelő és példaadó, hogy helyénvalónak tartjuk annak ideiktatását — ajánlva mindazoknak komoly figyelmébe, akik őrállók a Magyar Sion tornyain.

*

A hódmezővásárhelyi református egyház, szegénysorsú, de szellemileg rendkívül értékes tanyai fiú-

gyermek kitaníttatása érdekében 1938 őszén megalapította a Tanyai Tanulók Otthonát. Az intézmény célja: *társadalmunk vezető rétegének jelfrissítése abból a magyar néprétegből, amely a tanítóság egybehangozó véleményezése szerint nagy értékeket rejt el a nemzeti élet számára, de amelynek eddig nem állott módjában, hogy szellemi tőkét kieszolgálja és értékeit megfelelő nemzeti pozícióba juttassa el.* Ez a vállalkozás gondoskodik arról, hogy a valódi értékeket kiszemelje, érettségihez és diplomához juttassa, s annakidején majd mindent megtesz, hogy tanultsága irányának és a közérdeknek legmegfelelőbbben el is helyezkedhessék a nemzeti életben.

Az Otthonba csak azok a tanulók vétetnek fel, akik a következő követelményeknek megfelelnek: 1. Szüleik künn, a vásárhelyi tanyavilágban élnek s így a gimnáziumba való bejárásról szó sem lehet. 2. Olyan kiváló tehetséggel rendelkeznek, hogy tanítói véleményezése és az előzetes értelemvizsgálat szerint elkallódásuk vesztesége volna nemzeti társadalmunknak, kitanulásuk viszont közérdekű nyereség.

Az így megfelelő tanulók a hódmezővásárhelyi református gimnáziumban mindennemű díjfizetés alól felmentést nyernek, könyveket és tanszereket ingyen kapnak, az Otthonban pedig lakást, teljes ellátást, esetleg ruhát is kapnak. A teljesen szegény szülőt tehát semmiféle anyagi kötelezettség nem terheli, viszont arra ígéretet kell tennie, hogy fiát, ha az tanulmányait sikerrel (jeles előmenetellel) folytatja, nem veszi ki az intézetből.

Az Otthont felerészben az egyház, felerészben pedig a nagy célt megértő pártfogók tartják fenn. (Egy tanító özvegye ingyen gondozza a tanulókat, helyettes tanárok évi száz pengővel járulnak a közöltségekhez, gazdák terményeket szolgáltatnak ingyen a vállalatához.)

A mult tanévben a vásárhelyi tanyavilágból

6 kis elsős gimnázista állotta meg a sarat. Ezek a kis „tanyasi” magyarok nagyszerűen dolgoztak, s valamennyien színjelesen végeztek az első gimnáziumi osztályt.

A következő tanévre most június hó 4-én folytak le a tehetségkiválogató vizsgálatok a gimnáziumban, Varga Dezső református gimnáziumi igazgató elnöke alatt. Dely Lajos igazgató-tanító, tanfelügyelői megbízott jelenlétében Szathmáry Lajos tanár folytatta le a tehetségvizsgálatot, melyen hét gyermek vett részt. A növendékek „tészta”-jeinek átvizsgálása és értékelése alapján a tehetségvizsgáló bizottság újabb négy tanulót vett fel az otthonba.

A következő tanévre így 10 főre szaporodott kis gárda anyahelyettesi gondozás és tanári felügyelet mellett bizonyos fokig önálló gazdasági életet is él. Ezeknek a kis tanulóknak részt kell venniük a kis közösség fenntartásának anyagi ügyeiből is (állatok és kert gondozása, favágás és fahordás, konyhai segédkezés, vízfordás stb.). Ennek azonban pedagógiai oka van elsősorban: *ne szakadjanak el ezek a gyermekek egészen a szegény ember gondjaitól, maradjon meg bennük a közösségtudat azzal az emberrel, aki kétkézi munkájából él. Legyen belőlük tehetségűkhöz méltóan kiművelt ember, aki azonban azonosnak érzi magát azzal a tősgyökeresen magyar tanyai munkásnéppel, amelyből kinőtt, amelynek majdani vezetőjéül kismellelt.*

A vállalkozás tehát elsősorban nem is karitatív jellegű, hanem *nemzelpolitikai*. Jövője biztos, mert tudásszomjra és feltörekvő öserőre épül; elpusztíthatatlan, mert nem jelszavakat lenget, hanem fundamentumot vet.

A közmondás szerint: *exempla trahunt*, a példa indít. Próbálják meg másutt is!

Szathmáry Lajos

A templom berendezésének néhány gyakorlati követelménye

Templomépítésünket a mult hagyományaihoz való ragaszkodás, az újabb stílus-áramlatok és az építés technikájában beállott korszerű változások meglehetősen egyensúlyozatlan állapotban tartják. Pedig a tömeggyülekezetek felosztása és a missziói egyházközségek létesítése egyaránt megkívánják, hogy végre kialakuljon a *huszadik század magyar református templomának típusa*, amely egyesíti magában a modern építőtechnika előnyeit, vonalában megtestesíti a református templomeszmény gondolatát és belső berendezésében megvalósítja egyetlen és legfőbb célját: az ígéhirdetés szolgálatát.

Mi sem természetesebb, minthogy ezen a téren a szaképítészeket illeti az első szó. Azonban láttunk már olyan templomot, amelyet a szaképítészek kérelemre minősítettek s a gyakorlat utólag mégis ennek ellenkezőjét kezdte bizonyítani. A lelkész holtfáradtan jön le a szószékről (a lehetetlen akusztikai viszonyok miatt), a gyülekezet türelmetlenül izeg-mozog (az inkvizíciós kényelmetlenséggel megszerkesztett padokban), álmosan hunyorgat (az ablakon betűző napfény miatt) és a pompás rezonanciát biztosító karzati dobogón elhelyezkedett

ifjúság (a szószéket csak akkor látná meg, ha felemelkedne helyéről) állandóan gondoskodik arról, hogy a zaj és morajlás meg ne szűnjék.

Itt az ideje, hogy a huszadik század *tárgyszerűségi* szelleméhez hiven hangsúlyozzuk és alkalmazzuk a templom *használtságának* szempontjait. Nem engedhetjük meg azt a luxust magunknak, hogy *jelentéktelen* apróságoknak minősítsünk olyan dolgokat, amelyek az *Ige* hirdetését és hallgatását akadályozzák vagy megnehezítik.

Éppen ezért fontos, hogy a fent érintett templomtípus kialakulásánál nemcsak a szaképítészek, hanem a lelkészek is teljes mértékben érvényesítsék az általuk *képviselet* szempontokat. Ennek pedig elengedhetetlen előfeltétele az, hogy először irodalmi téren összesítsük az idevonatkozó tapasztalatokat és kívánalmakat.

Ez utóbbi célt szolgálják az itt következő megfigyelések.

1. Templomépítető gyülekezeteinkkel meg kell értetnünk, hogy a templom *akusztikai* viszonyai legalábbis annyira fontosak, mint pl. a torony alakja és magassága. Jó lenne evégből, ha minden terv-

Ajzot (talán az Egyetemes Konvent útján) ezzel meghívott *hangmérnök* vizsgálta át. Az utóbbi években a rádió értékes tapasztalatokkal és pompás műszerekkel gazdagította ezt a tudományát. Ennek hiányában pedig leghelyesebb egy jó akusztikájú templom bevált térerányait lemásoltatni a tervezővel.

2. A jó akusztikát nem azzal lehet elérni, hogy a belső falakat a sarkok és szegletek halmazává alakítjuk. Sok függ pl. a szószék elhelyezésétől. Különösen nagyfokú dilettantizmusnak kell neveznünk a *menyegzelenek* „jó akusztikát biztosító” összetörését. Az ilyen templom „elnyeli a hangot” és „süketül” hangzik benne a szó. A benne szolgáló igehirdetőkre a fáradság és erőtlenség kényszerzereje nehezedik. Nem szükséges tehát, hogy az ú. n. visszaverődő hangokat teljes tökéletességgel kiküszöböljük. A hangosan beszélés energiáját csak akkor lehet gazdaságosan gyümölcsösíteni, ha a beszédnek van egy kis *csevegése* még akkor is, ha a templom félig vagy egészen megtelt hívekkel.

3. Mindenki ismeri a modern-nek nevezett újfajta, alacsony, tágas, tehát inkább emelvényszerű szószékeket. Külföldön már régebben alkalmazzák, de nálunk nehezen toboroz híveket. Az ellenvetések közül a következőket tartom megszívlelhetőnek: a) Nem biztosítja az általa remélt istentiszteleti „közvetlenséget”. *Egészen más* körülményektől függ ez. b) A karzatnak amúgy is kérdőjeles értékű használhatóságát a zérusra csökkenti. c) Ha a tágas szószék felett ugyanilyen, vagy még nagyobb méretű vízsintes-lap (baldachin) van, akkor ez a hang nagyrészt a helyszínen „leveri”. Eredmény: csökkent hangenergia a templomban és a lelkész tompa pufogásként hallja saját beszédét.

4. Mindenképpen kerülni kell azt a megoldást, amely teljesen zárt, lépcsőzetesen emelkedő rezonátor-dobozra építi rá a karzati ülőhelyeket. Ilyenkor a legkisebb lábmozdulat is zavaró dörömböléssé erősödik. Megoldás: minél nyitottabb pódiumot kell építeni. Legjobb az erős szál deszkából és lécekből épült vázszerű tribün, amit esetleg — a leeső tárgyak és ifjú Eutikhusok védelmére — erősszövésű sodronyhálózattal kombinálhatunk.

5. A karzat sorainak merész szögben kell emelkedniük. Legjobb, ha egy teljes fejmagassággal emelkedik minden sor az előtte levő fölé. Ülő helyzetben is látnia kell mindenkinek a fungens lelkészt.

6. Az eddigieknél sokkal nagyobb gondot kell fordítanunk a kényelmes ülőhelyekre. Ezt még legpuritánabb külföldi hittestvéreink is belátták s csak mi versenyezzünk még ma is, fiatalok és öregek számára egyaránt inkvizíciós kínokat jelentő ülőhelyekkel. Pedig ez mindenképpen a figyelem és fejelem hátrányára szolgál. Sokan ezért idegenednek el a templomtól. Azt kell figyelembe vennünk, hogy az ülő helyzetben levő test anatómiája mit kíván meg, ha fejét a szószék magassága felé emeli.

7. Sem a lelkésznek, sem a gyülekezetnek, de még az új orgonának sem használ az ablakon át betörő erős napfény. Ezt csak némileg orvosolhatja a homályos üveg: szerény véleményem szerint legjobb az elégséges világosságot biztosító pasztell-színekből összeállított színes ablak. S ha az új templomtípus *otthoniasságát* is „gyakorlati” követelménynek minősítjük, akkor ezen a ponton rá kell mutatnunk arra,

hogy milyen szép *magyar* ablakokat lehetne tervezni a megfelelő vidék jólismert népi motívumainak felhasználásával. Ahogyan az úrasztali himzések nem vonják el a figyelmet az Igéről; úgy az ilyen ablakok ellen sem emelhetnénk hitvallásszerű kifogást.

8. A templomhelyiség méltóságát szánalmasan lealacsonyítja az alsó falrészlet nedvességtől való foltossága. A lakásunkban nem szívesen túrjuk ezt el; de, sajnos, a templomban majdnem természetesen vesszük. Fel kell hívni a figyelmet egy nálunk csak szórványosan gyakorolt, de végtelenül kedves és otthonias hatást keltő módszerre, amely az oldalfalakat köröskörül mintegy félmagasságig fával burkolja. Itt a nedves fal többé nem probléma és tegyük hozzá: az eredeti színében meghagyott nemesfa hamarosan nemes patinát ad az új templomnak is. Természetes, hogy ilyenre a mai viszonyok mellett csak kisebb templomokban gondolhatunk.

9. Legfontosabb helyiségét — a templomot — kivéve, általában mindent fűtet az egyház. Számítanunk kell azonban arra, hogy egyszer mégis csak eljutunk oda, hogy a népünk szempontjából „templomozásra legalkalmasabb” téli időszakban nem lehelle-fagyasztó hideggel várjuk a gyülekezetet, hanem olyan temperaturával, amelyben a féltiesen felöltözött ember a hideg és meleg minden különösebb kellemetlenkedése nélkül eltölthet egy órahosszat. A templom fűtése ugyanis nem az ú. n. szobahőmérséklet elérésében áll, hanem a nagy hideg *mérséklésében*. Ezért már templomépítés közben számítsunk arra, hogy a később beépítendő fűtőberendezés *helye* előre elkészüljön. Nagy költségmegtakarítást jelenthet ez.

10. Milyen fűtési rendszert alkalmazzunk? Régóta különös figyelemmel kísérem ezt a kérdést és tapasztalataimat ebben foglalhatom össze: Kisebb templomoknál legalkalmasabb egy-két modern kályha beszerzése. Ezzel a leghamarabb és leggazdaságosabban elérjük a kívánt hőmérsékletet. Nagyobb templomoknál a fűtőberendezés rendszerénél az a legfontosabb, hogy a meleg a padok aljáról induljon ki, csőrendszerből. Ugyanis ilyen nagy helyiségben nem érdemes bevárni azt, amíg az egész levegőtömeg átmelegszik; hiszen eleinte órákon keresztül a gyülekezet elhelyezkedése szempontjából teljesen értéktelen felső rétegekben gyűlik össze a meleg. Ilyen templomban csak arra a melegre lehet számítani (különösen, ha egy héten csak egyszer fűtünk), ami éppen *akkor száll fel* a gyülekezet által elfoglalt rétegen keresztül. Ezért pl. a mérnöki szempontból annyira magasztalt ú. n. ventilátoros fűtés (a készülék beszívja és ventilátorok által kisugározza a felmelegített levegőt) nem vált be, mivel ilyenkor a fűtést, a ventilátorok zúgása miatt, az istentisztelet előtt kell végezni s mire az istentisztelet megkezdődik, a meleg levegő már a magasabb rétegekben helyezkedett el.

11. Fűtött templomoknál az ablakok bepárásodnak s így előre gondoskodnunk kell az így lefolyó víz elvezetéséről. Különben hamarosan hosszú csíkok fogják végigszántani az új templom falát. Leghelyesebb a kettős ablak alkalmazása.

12. Néhány mostanában épült templomnál látam, hogy — talán esztétikai szempontokból — nem építettek szélfogó-berendezést olyan ajtók elé,

amelyek közvetlenül a szabadba nyíltak. Eredmény: később kellett pótolniok.

13. Különös gondot kell fordítani a zajtalanul és önműködően bezáródó ajtókra. Ez annyira hozzátartozik a templom áhitatához, hogy ezen a téren nem érdemes takarékoskodni.

14. Énekszámokat mutató tábláink nagyon kezdetlegesek: kezelésük nehézkes és — ha istentisztelet közben cserélni kell a számokat — zajjal is jár. Lehetőleg olyanokat kell készíttetnünk, amelyek valamennyi éneket egyszerre mutatják. A csongrádi templomban láttam a legsikerültebb megoldást, eredeti népi kitalálásban és kidolgozásban. Alapelve néhány függőlegesen elhelyezett, egymással pár-

huzamos fahenger, amelyek mindegyikén egy alsó kar forgatására más-más számok tűnnek elő. Pillanatok alatt be lehet állítani a szükséges számot. (Lényegében ugyanaz az elgondolás ez, ami az ú. n. állíthatós bélyegzőkön érvényesül.) Annyira jónak találtam ezt a rendszert, hogy szerintem érdemes lenne valamelyik református cégnek ezt nagyban gyártani és forgalomba hozni. Több fém behasználásával és néhány kisebb módosítással mindössze három henger lenne arra szükséges, hogy a teljes istentisztelet valamennyi énekét előre mutassa, egyesítve magában a praktikusság, szépség és olcsó ár minden kívánalmát.

Szenes László.

AZ 1646. ÉVI SZATMÁRNÉMETHI NEMZETI ZSINAT

A kép szereplői: I. Rákóczi György fejedelem és Geleji Katona István püspök. Eredetije egy hatalmas színes freskókép a szatmárnémeti református egyház dísztermében, az ottani református főgimnázium első emeletén.

Lapunk legközelebbi számában megjelent, Geleji Katona Istvánra vonatkozó cikkel kapcsolatban közöljük ezt a történelmi vonatkozású, értékes képet, Dr. Gál Lajos budapesti, Fraugepán-uteai lelkésztestvérünk szíves engedélyével.

Bibliái Vallástörténet

(Folyt. és vége.)

IRODALOM

A továbbiakban (30—120. l.) szerző a bibliái vallástörténet szolgálatában álló összes theologiai tudományok legújabb, XIX. és XX. századi fejlődését ismerteti kimerítő összefoglalásban, bámulatosan gazdag irodalomra való utalással, külön az ó- és az újszövetségre vonatkozólag. E tudományok: a bibliái bevezetést (isagogika), szövegtörténet és a fordítások története, az írásmagyarázat, a héber, bibliái arám és újszövetségi görög nyelvek grammatikája, bibliái archeologia és földrajz, izraelita-, zsidótörténet és újszövetségi kortörténet, Jézus és Pál apostol élete, végül mindeme kutatások célja gyanánt és eredményeinek felhasználásával a biblia vallásos életének minél helyesebb megértését nyújtó bibliai theologia. Mindenekelőtt e tudományok *művelődés- és vallástörténeti irányban* történt nagyfontosságú *átalakulását* lehetővé tevő *ókori keleti emlékek* leelőhelyeit és feltárását, megfejtését és feldolgozását ismerjük itten meg, szintén külön-külön az ó- és újszövetség szempontjából. Az ószövetségre vonatkozó fontosabb leelőhelyek: Babylon-Assyria, Egyiptom, Elam, a hittita birodalom területe, Phönícia, Syria, távolabbeső kultúrterületek (Turkestan, Északindia, égei szigettenger, kréta-mykénei kultúrterület), végül maga Palesztina. Az újszövetség vallástörténetének szellemi háttérét a *szinkretisztikus kultúra* képezi, mely 4 főrétegből tevődött össze, ú. m. az ókori Kelet, a zsidó szellemi műveltség, a hellenizmus és a római művelődés.

E felfedezések következtében történt óriási átalakulását a theologiai tudományoknak azzal jellemzi szerzőnk, hogy „a XIX. sz. utolsó harmadának, még inkább jelen századunknak theologiai munkáját az ókori Kelet életéből kiáramló *új világosság* uralja és így nem feltűnő, hogy komoly folyóirat választotta címéül az *Ex oriente lux* jelszót... A Deissmann (berlini professzor) pedig egyik alapvető újszövetségi művének adta e címet: *Das Licht vom Osten* (15 l.).

Közvetlenül e nagy átalakulás előtt, az ú. n. *formakritikai* (irodalomkritikai) irány jellemezte úgy az ó-, mint az újszövetségi theologiai munkát, melynek igazi alapvetői az ószövetségi bevezetést (Kuenen Ábrahám és Wellhausen Gyula, az újszövetségében Baur Ferdinánd Keresztély) voltak. E nagy érdemeket szerzett, de ma már részben túlhaladott irányzat eredményeit — ezek közül a maradandó becsüeket s viszont a hibásakat és elavultakat — igen részletesen ismerteti és bírálja szerzőnk s mi is szükségesnek tartjuk idevonatkozó fejtegetéseit igen röviden a következőkben summázni.

A formakritikai irány forráskritikai eredményei, illetve forrásanalízise egészen megdönthetetlennek látszik a Pentateuchusra, illetve Hexateuchusra nézve, mely irat mai formáját csak a Kr. e. V. században (444 után) nyerte el s mely egyes kisebb alkatrésztől eltekintve, a négy főforrásból, ú. m. idői sorrendben a Jahvista, az Elohista, a Deuteronomista és a Papi író műveiből szerkesztett egybe. Helyesen mondja Gressmann, hogy ma nincs és nem lehet komoly ószövetségi tudomány, mely ne a Hexateuchos forráskritikai eredményein épülne föl. Sokkal kevesebb bizonyosságot ért el a formakritikai

irány a Jósue könyvén túlfekvő történeti könyvek kutatása körül, noha nagyon valószínű, hogy a Birák, Sámuel és Királyok könyveiben is feltalálhatók a I—E—D szerzők és szerkesztők, viszont a Krónikák könyveinek történetírása a P (Papi író) munkája. A prófétai könyvek (nebiim acharonim) forráselvezésének is vannak bizonyos eredményei, mint Deutero-, Trito-Ésaiás, Deutero-Zakariás elhatárolása stb., azonban itt megengedhetetlen hiba volt a messiási jóslatok törlése pusztán azon az alapon, mert az iskola által szerkesztett vallástörténeti képkeretbe nem illettek bele. Továbbá abból, hogy a Zsoltárok könyve jelen alakjában a fogság után szerkesztett egybe, még nem következik minden egyes Zsoltár fogságutáni keltezésének jogosultsága ez — mondja szerzőnk — szöges ellentétben áll nemcsak a hagyomány adataival, hanem az ókori Kelet himnuszirodalmának közismerten magas korával is. Ugyanennyire jogosulatlan az is, ha a Wellhauseni iskola az egész bölcseségi irodalmat a fogságutáni korba helyezi, holott a bölcseségi irodalomnak az egész ókori Keleten hosszú és régi multja van. Íme az *ókori keleti művelődés- és vallástörténet ismerete* így korrigálja meg a formakritikai iskola azon nagy tévedését, hogy az ószövetségi irodalom $\frac{9}{10}$ -részét fogságutániak tartja. Ez már azért is képtelenség, mert lehetetlen feltételezni, hogy az egész ókori Kelet fejlett művelődési viszonyai és nagyszerű szellemi élete közepette éppen csak Izraelnek ne lett volna egész a babyloni fogságig jóformán semmi szellemi élete, semmi biztos értesülése multja felől, semmi iredalmi működése s éppen a fogságutáni gyülekezet nyomorúságos viszonyai kedveztek volna az ószövetségi irodalom $\frac{9}{10}$ -részben való kitermelésének! Képtelenség az a „circulus vitiosus” is, melybe az iskola keveredik azzal, hogy a vallás történetét a kritikailag megrostált *forrásokhoz* szabja, a forrásokat pedig az így megszerkesztett *vallástörténeti kép* szerint keltezi. Mivel az idősebb lelkészi generáció — melyhez magam is tartozom — annakidején a theologiakon majdnem kivétel nélkül a Wellhauseni iskola csalatkozhatatlanságát tanulta itthon úgy, mint külföldön (magamnak ugyan módomban volt Hermann Strack-tól és W. W. Graf von Baudissin-tól ellenkező nézeteket is hallani), ezért láttam jónak kissé részletesebb ismertetéssel felhívni lelkésztársaim figyelmét a haladó tudomány helyesebb meglátásaira, miket szerzőnk most tárgyalt nagyszerű munkájában, idegennyelvű és nehezen hozzáférhető művek olvasása nélkül is, teljes egészükben megtalálhatnak.

Az irodalomkritikai korszakra a tudomány elő-ázsiai korszaka következett. (Gressmann.) A *Tell el Amarna*-levelezés és más fontos leletek feltárása kétségtelenül megmutatta az ókori keleti népek és kultúra szellemi *összefüggését és összejonódottságát*, és arra kényszerítette az ószövetségi tudomány művelőit, hogy feladják az addigi kényelmes álláspontot, mely szerint *kizárólag* az ószövetségi Kánon irataiból értsék meg a választott nép életét, amely pedig csak az ókori Kelet összefüggésében érthető meg igazán. Az egyoldalú irodalomkritikai iránynak *irodalomtörténeti, formaltörténeti, anyag- és műfaj-történeti*

irányban való átalakulását *Gunkel*, *Gressmann*, *Schmidl* és más tudósok nevei jelzik. Az elbeszélő anyag, a mondák, legendák, mythikus szövegek, a törvényirodalom, a prófétai és bölcseségirodalom s a himnuszkiáltás terén sikerült meggyőzően kimutatni az ótestamentum s az egykorú Kelet közötti forma-, anyag- és műfajbéli *megegyezéseket*, melyek annál jobban kitűntetik aztán a lényeges tartalmi és elvi *különbségeket* is az ótestamentum előnyére (klasszikus példa erre az egyiptomi Aton-himnusz és a 104. zsoltár egybevetése, 179—181 l.); általában sikerült kimutatni azt, hogy az ótestamentumi iratoknak is irodalmi műfajoknak gazdag *előtörténete* van. A Wellhausen-i iskola korábbi elzárkózottsága azonban egy másik véletel idézett elő, mely *panbabylonismus* néven ismeretes (Friedrich *Delitzsch*: Babel und Bibel, A. *Jeremias* és H. *Winckler*), mely minden ószövetségi fogalmat az ókori Kelet kultúrájának, és pedig éppen a *assyr-babyloni* asztrális világnézet elemeinek szolgálai átvételéből akart megmagyarázni s mely mindennél jobban megbotránkozta a hagyományos felfogás híveit. Szerzőnk e túlzás egyoldalúságát megvilágította az Általános Vallástörténet II. kötetében. Ez a túlzás azonban — állapítja meg szerzőnk —, és általában az uniformizáló és relativizáló tudósok fel-felbukkanó túlzásai még nem jósítanak felarra, hogy fejünket a homokba dugjuk és szemet hunyjunk kiáltó tények előtt, melyek az ószövetség helyesebb megértését teszik a kegyesség minden sérelme nélkül lehetővé.

Az újszövetségi tudományban a legújabb időkig szintén a formakritikai irány uralkodott, mely azonban jobban tekintetbe vette a kortörténeti mozzanatokot is, mint az ószövetség formakritikai irányzata. Ferdinand Christian *Baur* (művei 1831—1853 közt jelentek meg) s a vezetése alatt álló *tübingeni iskola* (*Zeller*, *Schwegler*, *Hilgenfeld*, *Pfleiderer*) képviseli ez irányzatot.

Ez az ú. n. „Tendenzkritik” minden újszövetségi iratot a zsidó- és pogánykereszténység, a petrinizmus és a paulinizmus között folyó állítólagos világnézeti és irodalmi *harc* tükrözőjének tekintve, három csoportba osztályozta ez iratokat: péteri tendenciájú, páli tendenciájú és végül békítő szellemű iratokra. A bauri kritikizmus merev egyoldalúságát később saját hívei is belátták és mérsékeltek. Erdeme azonban e kritikizmusnak az, hogy az újszövetségi iratok *kortörténeti meghatározottságát*, a keletkezési kor vallásos hangulatát és bizonyágtévő élményvilágát tükrözött voltát felismerte és hangsúlyozta. Véglegesen *Albrecht Ritschl* szárnyalta túl a tübingeni iskolát, a kereszténység új és igazabb történeti felfogását alapozza meg (melyet azután *Adolf Harnack* épített ki teljesen). Vadhajtása is volt a tübingeni iskolának, a Bruno *Bauer*-vezette radikális formakritikai irány, mely Jézus és Pál személyének történetiségét is megtagadta. Ez irány Hollandiában esapott nagyobb zajt.

A formakritikai irányzat uralmát az újszövetségre nézve is fel kellett váltania a *vallástörténeti irányban* orientálódó helyesebb irányzatnak, mely kiemelte az újszövetség vizsgálatát addigi izoláltságából s beállította abba a nagyobb *irodalomtörténeti összefüggésbe*, melybe tartozik (*Jülicher*, *Feine*). Itt is, sőt éppen itt állott elő az ú. n. *formatörténeti módszer* (*Martin Dibelius*), az újszövetség anyagának az írásbefoglalást megelőző állapotára vonatkozó *anyag-*

történeti és műfaj-történeti vizsgálódásaival. Ebbe a körbe tartozik pl. a híres R. *Bullmann*, a szinoptikusokon és Jézus életére vonatkozó műveivel. Egyetemes irodalomtörténeti irányban dolgozott a nagy A. *Harnack* is, aki az újszövetséget is bevonta az ószövetségi irodalom vizsgálatának keretébe. Szerzőnk bő teret enged az újszövetség szövegtörténet, nyelvi kutatás, keresztényen archeologiai és geográfiai kutatások s az újszövetségi kortörténetre vonatkozó óriási tudományos munkásság ismertetésének, de különösen behatóan ismerteti a *Jézus életére* és a *Pál apostol életére* vonatkozó újabb tudományos irodalmat (90—98. l.), hogy nyomban utána kimerítően foglalkozzék a különböző *írasmagyarázati* vagy exegetikai irányzatok elvi vizsgálatával (98—112. l.), az ó- és újszövetség magyarázatát itten egy szempont alatt tárgyalva. Ezek a fontosabb exegetikai elvi irányzatok a következők: 1. a *hagyományos* vagy *ortodox* magyarázati mód; 2. a *vallástörténeti*, 3. a *formatörténeti*, melynek hibája az, hogy a kialakult irodalmi formák és sablonok túlbecsülése miatt a tartalom eredetiségével és hitelességével szemben szkeptikusan viselkedik; 4. a szükséges, de önmagában nem kielégítő *pszichológiai* módszer; 5. a *Girgensohn*-féle *pneumatikus* magyarázati mód és végül 6. a *dialektika* theologia magyarázati módja. Ezeknek — különösen a legutolsónak (ahol nemcsak az exegetikai elvet, de a dialektikus rendszer *egész lényegét* ismerteti és élesen bírálja szerzőnk, 102—112. l.) — pontos ismertetése után felveti szerzőnk a kérdést: *melyik a legjobb és legcélravezetőbb exegetikai módszer?* s válasza erre az (112—114. l.), hogy *külön-külön egyik módszer sem célravezető, de mindenkinek vannak használható tulajdonságai s ezek egyesítve vezetnek el a célhoz: az Írás tartalmának megértéséhez*. A tapasztalt írasmagyarázó mélyrehatótlásával nehézségeit: ezek nemcsak a bibliai külső anyagnak, kifejezéseknek, képeknek az egykorú és *nem — teljesen — ismert* kultúrával való szoros összefüggésében rejlenek, hanem abban is (és itt szerzőnk mély gondolata szoros vonatkozásban van azzal, amit *Barth* Károly az Ige „világhoz-illősége”, „welhaftigkeit”-ja *tükörnek* nevez!), hogy az örök Ige *nem mindig tudott megfelelő elhelyezkedési formát találni az emberi kifejezésekben*. *Berth* szerint is a világi dolgok és történetek, emberi gondolatok és kifejezések stb., melyek köntösekben az Ige megjelenik, „szolgai formái”, tehát *nem-alkalmas* formái az Igének, melyek sokszor inkább elleplezik, mintsem feltárják az Igét. (V. ö. *Bartha* Tibor: Az Isten Igéje és igehirdetésünk, Debrecen, 1938, 21.) Egyesíteni kell a helyes írasmagyarázati módszernek a *történetkritikai* szellemet (mert hiszen az Ige testté, *történetté* lett s az „illiet tunc” ismerete nélkül meg nem érthető számunkra) a *vallástörténeti* módszerrel, mely alkalmas arra, hogy a kortörténeti egyezések, különbségek és ellentétek összefüggéseiben felmutassa azt a *többletet*, azt a *különbet*, azt az „egészen mást”, ami a bibliai tartalmat az általános vallással szemben *kijelentéssé* teszi; egyesíteni kell a *pneumatikus* exegesisel, mert „a történetkritikai pneumatikus exegesis nélkül benmarad az emberi relativizmus süppedékében, a pneumatikus exegesis pedig a történetkritikai elv felhasználása nélkül ingoványra épít” (mint ezt *Girgensohn* is vallja); egyesíteni kell a *dialektikai*

theologia azon magas igényével, hogy a „welthartig“ kifejezéseken túl igyekezzünk megérteni magát az Igét, Istennek számunkra „hic et nunc“ szóló üzenetét, — s végül, amennyiben ez nekünk ma élő embereknek egyáltalában lehetséges, a *lélektani elemzéssel* is mely a kihűlt, megmerevedett szavak mögött rejlő forró hitlélményre tud a szavakból visszakövetkeztetni.

Ezekben ismertettük vázlatosan a „szédületes perspektívát“ (120. l.), melynek keretében a bámulatos olvasottságú szerző a bibliai theologiai tudományok legújabb fejlődését felvonultatja előttünk. Megismertük úgy-ahogy azt az elvi alépitményt, melyre „Bibliai Vallástörténete“ monumentális épületét fölépítette. Természetesen arról szó sem lehet, hogy magáról a Bibliai Vallástörténetben feldolgozott óriási anyagról akárcsak a legvázlatosabb beszámolót is nyujtsuk. E tekintetben meg kell elégednünk az anyag pusztá felsorolásával s aztán arra kérnünk az olvasót: tolle, lege!

Az ószövetségi vallás történetét kettős tagolásban ismerjük meg. Az első alrész *Izrael vallását művelődéstörténeti és vallásphenomenológiai megvilágításban* mutatja be. Itt először feltünteteli szerző azokat a *történeti kapcsolatokat*, melyek az ókori Kelet és Izrael között az idők folyamán fonódtak (121—154. l.). Azután kortörténeti keretben és alapozással beszámol azon *művelődési viszonyokról*, melyek az ószövetségi vallás megértéséhez háttérül kínálkoznak. Ismerteti az *írás kialakulását* és elterjedését az ókori Keleten (154—163. l.), majd az ókori keleti *nyelvekről* szól, mint a művelődési és vallási kölcsönhatás kifejezőiről (163—172. l.), mindig Izraellel vonatkozásban; majd „az ókori Kelet vallásos élete az irodalmi termelés tükrében“ c. hatalmas fejezet (172—258. l.) az Izrael irodalma és az ókori keleti irodalmak közötti *műfaji és tartalmi egyezéseket* ismerteti műfaj-, anyag- és formatörténeti megvilágításokkal. Ez egyezések kiterjednek 1. a varázsszövegekre, 2. a himnusz (szóltár)-költészetre, 3. a mythosirodalomra (itt a rengeteg érdekes anyag között megdöbbentően újszerű és meglepő különösen az, amit a phöniciái *Ras Shamra*-leletek mythikus szövegeiről s főleg a *C. mythosról* hallunk), 4. az előjeles jóslást szövegekre, 5. a legendarikus szövegekre, 6. a történeti feliratokra és emlékekre, 7. a jogrendszerek és törvénykódexek kialakulására, 8. a próféta szövegekre és végül 9. a bölcsesség- vagy példabeszéd irodalomra. Az első alrész ötödik, nagyfontosságú fejezetében szerző kettős bizonyítással *először* arról tárgyal: mik voltak nemcsak a sémita, de az egész, egymással s az ószövetséggel is állandó kölcsönhatást mutató ókori keleti vallásos élet ama *közös* kifejező formái, primitív vallási kategóriái, melyekben *maradék nélkül osztozott* a Kanaánba betelepülésig Izrael is (258—318. l.). E kategóriák: a lélekképzetek, mana(ferő)-képzetek, a természeti jelenségek deifikálása és a totemisztikus jelenségek. *Másodszor* az ókori keleti vallások *magasabbfokú* fejlődését ismerteti hármias irányban: az istenvilág (isten pantheonok), az ember viszonya az istenséghez, az e viszonyt rendezni hivatott kultusz (istentisztelet) módja és lényege (318—345), — hogy aztán még részletesebben behibonyítsa azt, miszerint Izrael a fejlődésnek ezt a magasabb vonalát már csak nagy általánosságban és inkább csak külsőségekben osztja, de *lényegében*

már elkanyarodik tőle és létrehozza a maga külön vallásos világát, rátér arra az útra, mely a speciális isteni kijelentés birtokában a monotheizmus és az újszövetség kapuja felé vezet. Így ismerteti meg „a közös kezdetet, a teljesen különböző véget, s az utat, mely Izraelt még a földi bukásban is biztosan vezette az igaz Istennel való találkozás felé“. Ezt az ismertetést is a már említett 3-as tagolásban kapjuk: *a) az istenfogalom* alakulása az ótestamentumban (345—388. l.); *b) az ószövetség tanítása* az Isten és ember közti *viszonyról* (388—392. l.); *c) az istentisztelet* módja és jellege az ószövetségben. E részben is — mint fentebb a pogány vallásoknál — szól a szent helyekről (392—396. l.), a szent időkről (396—408 l.), a szent emberekről (408—427. l.), szent szavakról, főként az imádságról s az ószövetségi „dábár“ (logos) fogalmáról (427—434. l.), a szent irodalomról s ezzel kapcsolatban az ószövetségi iratok kanonizálásáról (434—439. l.) és végül a szent cselekményekről (439—457. l.). Az emberre irányuló szent cselekmények: a megszállottság (révület, kábulat, extasis), az aszkezis és a megtisztítás. Az istenségre irányuló szent cselekmények: az áldozat, az imagesztusok (kéz-, testtartás stb.), az ünnepi tánc, ünnepi körmenet, zarándoklás, zene, ének, phallikus szokások. Ezekről részint itt, részint más összefüggésben igen részletes tájékozást kapunk. Rendkívül érdekes volna szinte lapról-lapra nyomon kísélni szerzőt, amint minduntalan rámutat a „másfelé vezető útra“, a pogányságtól elhajló, „belső értelemre“, Isten lelkének fel-felgyülő „új világosságára“. Végül az első alrész hatodik fejezetében (457—495. l.) az ókori keleti vallások művészi kifejező elemeiről és *Izrael vallásos művészetéről* nyerünk kimerítő tájékoztatást.

A második alrész az ószövetségi vallás kialakulásának történeti rajza a három nagy korszakban: 1. Mózes élete és műve; 2. a próféták kora és működése; 3. a judaizmus kialakulása. A megfelelő ószövetségi kanonikus iratok vallástörténeti méltatását itt kapjuk (495—698. l.). Eredménye a történeti fejtegetésnek annak felismerése: miért és mennyiben tekinthető az ószövetségi vallása *istenti kijelentésnek* és Izrael vallástörténete *üdv történetnek*? Szerző tudományos koncepciója így érkezik el ama kitűzött céljához, hogy Izrael vallását *először* kortörténeti összefüggésében, *másodszor* különálló fejlődési folyamatában és *harmadszor* üdv történeti jelentőségében tegye vizsgálat tárgyává.

Hálával adózunk a nagytudományú szerzőnek s az öt munkájában megsegített kegyelmes Istennek a szellemi és lelki meggazdagodásért, mit munkája olvasásából merítettünk.

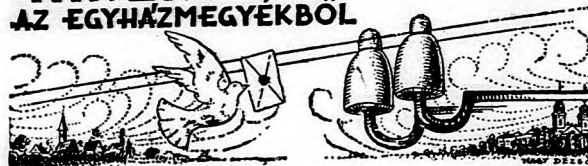
Szele Miklós.

I R O D A L O M

Megjelent a jogoszláviai magyar református testvérek új Énekeskönyve. Nagy örvendéssel és Isten iránti mélyszéges hálával adunk hírt emez, egyháztörténelmi vonatkozásban is jelentős eseményről. Két évtized küzdelmeinek, gondos adatgyűjtésének, tanácskozásainak és tusakodó imádságainak eredménye ez a mű. Két hü

munkás, Ágoston Sándor jugoszláviai püspök és Dr. Karácsony Sándor egyetemi magántanár vitték bele hitük, tudásuk, reménységök és szeretetök Isten előtt kedves áldozatát. Az új Zsoltároskönyv sok újítást tartalmaz; ugyanakkor napvilágra hozza a mult nagy értékeit, elfelejtett legszebb énekeinket. Énekgyűnk sokszor sivár mezején gazdag aratást jelentő új alkotás ismertetésére visszatérünk, a tetszelős kiállításban megjelent munkát éppen csak hogy végiglapoztuk, de az még nincs birtokunkban.

HIREK AZ EGYHÁZMEGYÉKBŐL

BÉKÉSBÁNÁTI EGYHÁZMEGYE.

A békésbánati egyházmegye július hó 28-án tartotta lelkészeinek és lelkészneinek egyházmegyei értekezletét Gyulán, mely értekezletre 26 lelkész és 9 lelkészne gyűlt egybe. Istentisztelettel kezdődött a nap, melyet Karácsony András békési lelkész végzett s utána külön gyűlése volt a lelkészeknek Marjay Géza, a lelkésznekek pedig Harsányi Pálné elnöklete alatt, az elmúlt évben 20,000 P költséggel épült szép gyülekezeti ház nagytermében és Lorántffy Zsuzsanna termében. A lelkészi értekezleten Bay József gyomai lelkész tartott mélyenjáró és részletes előadást Lukács evangéliumának revíziójáról, Gönczy Béla vésztői lelkész a lelkészi továbbképző tanfolyamokról, melyeknek felettébb igen szükséges voltát megállapította a lelkészértekezlet, ellenben javaslatot tett arra nézve, hogy az akkor lesz eredményes, ha felettes egyházi hatóságaink kötelezőleg rendelik el, viszont gondoskodnak is arról, hogy a lelkészek megkapják költségeiket, mint ahogy ez az állami továbbképző tanfolyamoknál van. Igen fontos ügye volt a lelkészgyűlésnek a Téli Ujság és Keresztyén Család egyesítésének a kérdése, amit Ravasz László püspök úr vetett fel abból a célból, hogy egyetemes néplapot adjon ki a református egyház. A lelkészértekezlet nem zárkózott el e kérdés elől, sőt elvileg helyeselte a gondolatot s bizottságot küldött ki, hogy az részleteiben is megtárgyalja még az ORLE-gyűlés előtt a kérdést.

Ugyanezen idő alatt a lelkésznek két gyűlést tartottak. Mindkét gyűlésen Dancsházy Sándorné nagyértékű előadása szerepelt, mint központi tárgy. Az első gyűlésen csak a lelkésznek vettek részt, 11 óraker pedig a gyulai Lorántffy Zsuzsanna Nőegyletnek, valamint általában a gyülekezet nőtagjai is hivatalosak voltak s igen szép számban vettek részt, figyelemmel hallgatván Dancsházy Sándorné előadását „Az asszonyi élet sikertelenségéről és sikeréről”.

BIHAR-ÉRMELLÉKI EGYHÁZMEGYE.

Az egyházmegye új esperese. A Székelyhídy Béla esperes lemondása folytán megüresedett esperesi széket, az egyházmegye kebelébe tartozó gyülekezetek a legszebb egyetértéssel töltötték be, az egyházmegye legidősebb tanácsbírája és espereshelyettese: Molnár Vince darvasi lelkipásztor érdemes személyével. Szelid, kedves és kegyes lélek az új esperes, ki több mint három évtizedes lelkipásztori szolgálata rendjén, sok bölcs tapasztalatot szerzett; ezeket fogja ő új munkakörében, maradék nélkül, Isten színe elé hozni kedves áldozatul. Nagy örömmel és sok szeretettel köszöntjük őt új tisztségében, mely számára nem dísz és parádét, hanem komoly és nehéz munkát fog jelenteni, a megsejtesedés és újjáépítés jegyében. Az új esperes

RÖVID EGYHÁZI HIREK.

— A KOLOZOVÁRI református egyház kebelében, a mult hó folyamán öt új diakonissza-testvért szentelt Vásárhelyi János erdélyi püspök. A szentelési beszéd alapigéje: II. Kor. VI: 10. verse volt. (Érdemes rákeresni...)

— LEKÉSZÉRTEKEZLETET tartott a mult hó végén a közpészabolesi egyházmegye lelkészgyűlése a Nyíregyháza melletti Sóstó fürdőn.

— ROMÁNIÁBAN a vasárnapi iskolákat is be kell jelenteni a rendőrhatalóságoknak, hogy megfigyelőket küldhessenek ki. Ugyanez áll a bibliáorákra is.

— A KÁLVIN SZÖVETSÉG nyíregyházi fiókja megalakult. Dr. Bartók Jenő lelkész és Dr. Kovács Elek főgondnok elnöklete alatt. Ügyvezető-elnök lett Farkas László vallás-oktató-lelkész.

— A NEW-YORKI Szent János székesegyház ötven éve épül: tíz év múlva lesz kész: 25 millió dollárba fog kerülni. Ezzel szembeállítva: Amerikának egyetlen esatahajója 70 millió dollárba kerül. Mit lehetne abból építeni Isten Országa érdekében...

— A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA 1000 pengős pályadíjat tűz ki egy olyan kézikönyv megírására, melyből a külföldi magyar gyermekek megismerhessék Magyarország történelmét, kultúráját és irodalmát. Hézagpótló kiadványnak készül ez a könyv, melyből képet nyerhet a külföldi magyar ifjúság arról a történelmi szerepről, amit magyar fajtánk egy ezredéven keresztül hűségesen betöltött a világ többi nemzetei között.

— AZ ÚJ SZLOVÁKIÁBAN. Tisó miniszterelnök nyilatkozata szerint: a sajtó, film, rádió, művészet és tudomány, keresztyén kell hogy legyen.

— A XVI. SZÁZADBAN Magyarországon 150 iskola közül 120 protestáns volt.

— EGY NAGY ANGOL NAPILAP feltűnő cikkben állapítja meg, hogy e pillanathban, Európa különböző országai-ban, tízmillió katona áll teljesen háborús készenlétben.

— JULIÁNA holland trónörökösnek második kislánykája született.

— OLAZORSZÁGBAN a fasiszta nagytanács legújabb határozata a keresztyén vallásoktatást biztosítja. Bottai miniszter kijelentette, hogy „vallásoktatást a nevelési munka alapjának és koronájának kell tekinteni”.

— A NÉMETORSZÁGI EGYHÁZAK meg akarják alkotni a „német szabadegyházat”. Ez azt jelenti, hogy ezek az egyházak minden dogmatikai vagy kultuszi különbséget megtartanak, esupán a nagyon szükséges, és pedig a német nép szempontjából szükséges együvé szervezést akarják megvalósítani, hogy hatóerejük minél nagyobb legyen. Ebben a szabadegyházba való egyesülésben résztvenne: 30,000 baptista, 45,000 methodista (egy püspökkel), 40,000 szabadegyházbeli keresztyén, 29,000 evangélikus közösségekből való és 12,000 különböző egyházból való keresztyén.

— MADRIDBAN ünnepélyes hálaadó istentisztelet volt, amely alkalommal Franco tábornok felajánlotta kardját Istennek. Azután a nagy nyilvánosság előtt Isten segítségét kérte, hogy a spanyol népet Jézus Krisztus diésőségére mindig magasabb célok felé vezesse.

— A NEW-YORK TIMES című napilap írja, hogy Csehszlovákia részére eddig kilenvenhét ezer kilenecszáznyolcvanöt dollár gyűlt össze és utaltatott át, mint segély, mit az amerikai csehszlovákok adományoztak otthoni testvéreik megsegítésére.

beiktatása tudomásunk szerint még e hó folyamán megtörténik, Debrecenben tartandó rendkívüli egyházmegyei gyűlés keretében. Az új orállo mellett álljon őrt örökké a Pásztorok Pásztora.

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

Adatok a kabai református egyház életéből.
A kabai egyház élete az 1938. évi missziói jelentés szerint szép fejlődést mutat az elmúlt évek jelentős eredményeihez viszonyítva is. A templombajárók száma hatalmasan megnövekedett az úrvacsorázók számával együtt. Minden újszülött megkereszteltetett, sőt az elmúlt években született nagyobb gyermekek is részesültek ebben az évben a szent keresztségben. Házi istentiszteletek is tartottak. Senki sem tért ki az egyházból. A reverzálisok aránya is az egyház javára van. Az egyház bevétele 112,994 pengő 04 fillér volt, vagyis 37,749 pengő 86 fillérrel több, mint az előző évben. A szegénysegélyezésre 2768 P 60 fillér fordított. Minden szegény gyermek ingyen könyvet, ruhát, lábbelit és tejet kapott. A betegek lelkigondozásában, a szegény betegek ezenfelül segélyezésben is részesültek. Az egyház ebben az évben 3267 pengő 72 fillért költött épületjavításra és iskola-felszerelésre. Az egyház adósságából ebben az évben 19,055 pengő 71 fillér törlesztetett le. Az egyház egyesületi élete is virágzó állapotban van. Ebben az évben szervezte meg Dr. Papp Géza lelkész a Második leányegyesületet, a Nőegyletet, a Nőszövetséget, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületet és a Leány-énekkart. Ezeken kívül még a következő egyházi egyesületek működtek az egész év folyamán: Első leányegyesület, Cserkészfiúegylet, Cserkészleányegylet, Konfirmált fiúk egyesülete, Konfirmált leányok egyesülete, Református férfi-énekkar, Bibliakör. Minden bibliaköri összejövetelen zsúfolásig megtelik a templom. A missziói munkát a két évvel ezelőtt Amerikából megválasztott rendes lelkész, Dr. Papp Géza vette kezébe és végzi állandóan, szép eredménnyel Kórhé Endre missziói lelkész közreműködésével, aki, sajnos, régóta betegeskedik. A kabai egyház lélekszáma 6685. Az egyház jelenlegi gondnoka Nagy Lajos.

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE.

Fóris Lajos esperes igaz barátja a református ifjúsági munkának. Az egyházmegye lelkészi karával együtt azt határozták, hogy meghívják Tamás Ferenc konventi ifjúsági lelkészt, hogy a gyülekezetekben ifjúsági napot tartson. Istennek legyen hála, ezek az ifjúsági napok már meg is voltak a következő gyülekezetekben:

Hodászon igen szép érdeklődés mellett. A gyülekezet minden tagja, kicsinye, nagyja, férfi, nő, ifjúság, leányok nagy vágyakozással jöttek, hogy épüljenek és építői lehessenek a hodászi gyülekezeten keresztül anyaszentegyházunknak Isten dicsőségére. Fóris Lajos esperes és Görömbey Zoltán segédlelkész, meg a nagytiszteletű asszony újult erővel kezdtek neki az ifjúsági munkának.

Mátészalkán régi ifjúsági munka van. Több generáció már ki is öregedett és mint nős ember támogatja tovább az ifjakat. Most különösen igéretes serdülő munka folyik. Mivel katonaság is szép számmal van, ők is eljöttek az ifjúsági napra. Egész

szépen megtelt a templom fiatalokkal. Dr. Kincses Endre lelkipásztor mindenre kész az ifjúsági munkáért, mert ő is tudja, milyen fontos egyházunk jövője szempontjából ifjúságunk lelkigondozása.

Olcsvaapáti már ifjúsági tábort is látott. Kelemen Ferenc mostani lelkipásztor, aki ekkor még segédlelkész volt, már nagy fáradtsággal, de még több buzgósággal olyan szép háromnapos ifjúsági konferenciát rendezett, amelyet soha nem fog elfelejteni a gyülekezet. Szerzett is barátokat vele az ifjúsági munkának gyülekezetéből. A mostani főgondnoka Kósa Ferenc is az. Ez az ifjúsági nap is nagyon szépen telt el. Az olcsvaapátiak már tudják; nincs jövő — csak Istenben hívő, templombajáró ifjúsággal.

Szamoszeg református gyülekezte is a legnagyobb örömmel várta az ifjúsági napot. Leányok, asszonyok a nagytiszteletű asszony vezetésével, fiúk, férfiak lelkipásztorok: Batta Miklós nagytiszteletű úrral az egész falut megmozgatták, hogy jöjjenek nehéz időkben a templomot megszeretni, mert ha a templom lesz megint életünk középpontjában a félelemre többé nincsen ok. Hazajött erre az alkalomra Batta László nyiregyházán szolgáló lelkésztestvérünk, akit az egész gyülekezet nagy szeretettel vett körül.

Nagyecseden külön ifjúsági otthonban igen szép ifjúsági munka van. Bíró Gyula lelkipásztor, aki most nagy betegségen ment keresztül, örvendező szívvel mondhatja: nem hiába dolgozott 16 éven át, Isten munkáját megáldotta, mert a nagyecsed gyülekezet szereti templomát és látogatja. De nagy lelki öröm egy esomóban olyan sok szép, tisztos földműves magyar református embert énekelni látni. Ezért kell az ifjúsági munkát szeretettel végezni, hogy ötven év múlva is ilyen nagyon szeressék a templomot és hallgassák az Isten Igéjét. Nagyon jó segítség Márton István borbélymester testvérünk, akit már az ifjúsági munka nevelt fel. A gyülekezet minden lelkészjellegű tagja szolgálatkész szívvel vesz részt a munkában.

NAGYSZALONTAI EGYHÁZMEGYE.

A esonka-nagyszalontai egyházmegye lelkészei és lelkésznei 1939 július hó 31-én tartották értekezletüket Komádiában. A lelkészek értekezletén több, egyházmegyei és személyes vonatkozású kérdés megvitatása után az ORLE elnöksége által kidolgozásra kiadott tételcik előadása és letárgyalása került sorra. Igen értékes és tartalmas előadások hangzottak el s ezeket minden egyes esetben hosszas eszmecsere követte. Vajó Zoltán körösnagyharsányi és Besztereczy László geszti lelkészek a „Zsidókhöz írt levél revízióját” végezték, alapos komolysággal és felkészültséggel. „Lelkészcsereszélyes törvény revíziója” címen Nagy Lajos zsadányi lelkész tartott előadást. Az értekezlet egy emberként állapította meg a mai választási rendszer tarthatatlanságát. *Gyökeresen megváltoztatott törvényre van szükség*, mely kizárja a választásból azokat a lehetőségeket, melyeket a mostani törvény ad a választás elhúzására s az ezzel kapcsolatos, sokszor minden emberi képzeletet felülmúló kortéziára, melyből megmérhetetlen kára származott már az Egyháznak!... „*Theologusképzés reformja*” címmel Kovács Imre sarkadi lelkész tartott előadást.

Igen ügyes megoldást talált a sokat vitatott kérdésben, amikor azt javasolta: „nem ötödik évet kell ragasztani a négy után, hanem egy első, előképző évet a négy elé”. Ez alatt az év alatt elméleti és gyakorlati előképzést kapnának a „jelöltek”, akik csak ezután kerülnek a theológiára, ha ezt az évet sikeresen elvégezték. Már ezen az éven megtörténne egy egészséges kiválasztás is igen ritkán lenne szükség arra, hogy ezt a kiválasztást kápláni, vagy papi vizsgán eszközöljék... A lelkésznek értekezlete is igen tartalmas és értékes tárgysorozatot tárgyalt. Vezérelv az volt: hogyan segíthet a lelkész felesége leghathatósabban férjének a belmissziói munkában... A lelkész értekezletén Percz István esperes, a lelkésznekén Percz Istvánné sz. Széll Ida esperesné elnökölt.

SZATMÁRI EGYHÁZMEGYE.

Nábrádon háromnapos ifjúsági tábor volt július 21—23-ig a szatmári református egyházmegye ifjúsági vezetői és ifjúsága számára. Minden évben van Szatmárban református ifjúsági tábor. Sipos Károly missziói előadó nagy felclősségérzettel és szeretettel van az ifjúsági munka iránt. A szatmári egyházmegyében általában nagy szeretettel és áldozatvállalással látják el az ifjúsági tábor résztvevőit. Így volt ez Nábrádon is. Dienes László lelkipásztor és felesége, meg Bányai Ferencné úrasszony, a helybeli tanító felesége, Kovács László KIE-vezetővel együtt olyan nagy buzgósággal és fáradhatatlansággal készítették elő a tábort, hogy a résztvevők semmi szükségét nem láttak és boldogan tapasztalhatták, hogy a magyar református nép lelki nagy szomjúsága mellett a legnagyobb áldozatot is vállalja.

Három napon át lelkipásztorok, tanítók, ifjúsági vezetők és az ifjúsági munkának igaz barátai ültek le a Szamos partján Isten színe előtt, hogy építsék református anyaszentegyházunk és magyar hazánk jövődjét. Különösen kedves volt, hogy a szatmári ifjúság atyai barátja, gróf Tisza Lajos is köztünk volt.

A tábor főcélja az egység keresése volt. Kavargó világküzdelmek közt érezzük, hogy Isten különös akarata, hogy mi egyek legyünk. Igazi magyar egység azonban csak a Krisztusban való egység által lehetséges.

Reggel a tábor csoportokra oszolva tanulmányozta az Isten Igéjét. Délelőtt és délután előadások voltak. Este pedig tábortűz fénye mellett a nábrádi gyülekezettel együtt adtunk hálát a jó Istennek.

Értekes szolgálataikkal és előadásaikkal az ifjúsági konferencián: Sipos Károly, Dienes László, Kósa Béla, Kocsis János, Dr. Kínéses Endre, Dr. Tomay Dezső, Sarkady Ferenc, Török József lelkipásztorok, Kézy György, Batta László segédlelkészek, Hódy László mérnök, Földes Papp Imre népművelési titkár, Simon Boldizsár joghallgató és Tamás Ferenc vettek részt.

Az egész konferencia a gyülekezet színe előtt és a gyülekezet részvételével folyt le, hogy ezáltal is megmutassa, hogy ez nem valami elkülönülő törekvés, hanem az egész gyülekezeti élet része, amelynek célja egész magyar református lelkiségünk újjászületése.

G Y Á S Z R O V A T

Emlékezés Bagothay Sámuelről.

Rövid ujságcikkből vesszük a hírt, hogy Bagothay Sámuel, a szatmárnémeti református főgimnázium vallásánára, meghalt.

És mi, volt tanítványai, megállunk néhány percre, hogy kegyelettel adózzunk emlékének, elénk idézzük alakját, tanári egyéniségét, hálásan gondoljunk munkásságára és kifejezzük fájalmunkat, hogy nem érthette meg Szatmárnémeti felszabadulásának örömét.

Zárkózott természetű embernek ismertük, nem rajongtuk körül, de nem is haragudtunk rá. Nem volt bőkezű a dícsérő jelzők osztogatásában, de kemény korholást sem hallottunk tőle. Nem igyekezett hangulatkeltéssel diákjai szívébe férközni, de szélsőségmentes, igazságos, türelmes magatartásával tiszteletet és tekintélyt biztosított magának.

Az bizonyára nemcsak természetéből, hanem az akkori pedagógiai felfogásból is következett, hogy nem tanította több melegséggel, több életre nevelő céllal a vallást, mint bármely más tantárgyat.

Úgy gondolom, e megjegyzést, mint szeretett és szerető diákja teljes tisztelettel megtehetem, ez nem von le bennem és ezernyi volt tanítványában semmit az iránta érzett megbecsülésből, inkább a különbségre utal az akkori és mai vallásánár típus között.

Mindig készültem személyesen elbeszélgetni Bagothay tanár úrral erről, de ő elment a többi derék tanárunk után, mielőtt megtarthattuk volna a régóta várt diáktalálkozót Szatmáron.

Fáj nekünk, hogy akiket az iskola padjaiból szórt szét a világvihar, akik a hagyományos érettségi bot helyett puskát fogtunk, tisztí kardot markoltunk, sohasem gyűlhattünk még össze kedves diákvárosunkban találkozóra, hogy érett ésszel, élet-tapasztalatokkal megrakodva elbeszélgessünk jó tanárainkkal, elmondhassuk köszönetünket, felújithassuk diákkorunk derűs emlékeit.

Mióta várunk e találkozóra!

És egyre fogy a számuk azoknak az öreg tanároknak, akikkel úgy szerettünk volna kezét szoritani!

Kedves tanárunk, Bagothay Sámuel, legyen ez a néhány igénytelen sor öregdiákjaid irántad érzett tiszteletének bizonyosága, hálánk koszorúja frissen hantolt sírodra!

Kocsord.

Sípos Károly.

K Ü L Ö N F É L É K

A tiszántúli református egyházkerület Elnöksége az egyházkerületi tanácsot folyó évi augusztus hó 31. napján reggel 9 órára Debrecenbe gyűlésre hívta össze.

Ugyancsak augusztus hó 31. napján délután fél 4 órai kezdettel az időszaki tanács is ülést tart. Mindkét ülés Debrecenben a Kollégium tanácstermében fogja tanácskozásait megtartani.

Az őszi egyházkerületi rendes közgyűlésig az Elnökség tanácsulást nem szándékozik összehívni.

Villámcsapástól sújtva porig égett a márokpapii református egyház Márokon lévő történelmi nevezetességű református műemlék temploma. Július hó 16-án, vasárnap reggelre virradó éjjel 2 órakor nagy mennydörgések és félrevert harangok zúgása riasztotta fel Márok és Márokpapii népét. Villámcsapás érte a márokpapii református egyház Márokon lévő történelmi nevezetességű műemlék templomát... Ég az Istenháza, beleütött az Isten haragja jajveszékelt a nép s két falu népe próbálta oltani a borzasztó tüzet, de hiába volt a kis falusi tűzi fecskendőkkel minden fáradozása. Csak a környékbeli házakat és a különálló kis fatornyot tudta megmenteni. A templompad tele volt évszázados száraz, vastag tölgyfagerendákkal, úgyhogy alig volt légüres tér a padon, melyek recsegve, ropogva nagy robajjal szakították be a gyönyörű festményekkel díszített jórészt deszka tetőt s hullottak a karra, szószekre, padokra és egy félóra múlva már csak egy lángtenger, egy valóságos kohó volt az egész templom. A postahivatalban éjjel szolgálat nem lévén, telefonálni sem lehetett s így csak hajnali 4 órakor tudott a beregszászi tűzoltóság kijönni. Akkorra már rövid két óra alatt teljesen porrá égett minden berendezésével és felszerelésével együtt az alig másfél éve, az új lelkész idejövetelekor 1937. év őszén hatezer pengő költséggel újra renovált templom, az örökbecsű műemlék. A templom története a következő: Jóval a reformáció előtti időkből való, a XIV. századból, vagy még előbből. Márok község területén fekszik, bár az egyház maga márokpapii református egyház, mely Márok anyja és Papi leányegyházból egyesült egy anyaegyházzá 1645-ben. Itt tartották az első református zsinatok egyikét 1678-ban, melyen Nögárdi Mátyás püspök elnökölt. Az elemek martalékává lett elpusztult templom csúcsíves, gót építmény volt. Falai egykor kívül-belül voltak tele gyönyörű festményekkel és gót feliratokkal, melyeket 1775-ben bevakoltak és azóta is többször bemeszeltek, de amelyek a legutóbbi 1937. évben végzett javításkor is még ahol a vakolat lehullott, jól látszottak. A mostani égés alkalmával ezek is teljesen lemállottak egészen a köig, sőt a falak is megrepedeztek. Az egész belseje a református templomoknál szokatlanul gyönyörűen díszes volt. Szinte tobzódott a különböző kék, piros, arany és ezüst színekben. A katedra, a mennyezet, a kar, a szószek koronája mind-mind ilyen színekben dús alkotmányok voltak faragványaikkal és felírásukkal, melyet a legutóbbi, másfél évvel ezelőtt teljesített renováláskor a régi eredeti színeiben állítottunk vissza. Ezt a hatezer pengő értékű renoválást teljesen önkéntes adományokból végeztük. A műemlék bizottság semmivel sem járult hozzá, az állam is csak párszáz pengővel. Jóval a háború utáni időben dupla zsindeleyel fedték be (a műemlék bizottság nem engedte bádoggal, mint azt a hívek szerették volna). Ennek következtében a biztosítási díj igen magas lévén, a tizenháromezer pengőn nagyrészt régi iskola építésből eredő adóssággal küzdő, nyomorgó kicsiny 494 lelkes gyülekezet, melyet azonkívül is súlyos természeti csapások értek, így 1937. évben 100%-os aszálykár, csak igen csekély összegre (3200 pengőre) biztosította a templomot. A templom hátsó, belső falában az egyházat adományokkal segítő, 1668-ban az első lelkész lakást is adományozó Maróthy-családnak az emléktáblája látható, mely

a villámcsapás okozta tűzvész alkalmával igen megromlódott, de olvasható... S most itt áll a márokpapii nép templom nélkül, Isten hatalmas keze alatt összetört szívvel, sirva, keseregve leégett templomának romjai felett, melyhez annyi kedves emlék fűzte őt; — és mégis azzal a reménykedéssel szívében, hogyha Isten segít és a jó emberek, újra építhet templomát. Itt áll a lelképásztor is népével itélet alatt állva, megrendült lélekkel és azzal az égő, forró kívánsággal szívében, hogy bárcsak a nagy tűzben egygé kovácsolódott volna ez a pártos, széthúzó, kemény nyakú, örök kuruc nép a szeretet, a békesség, a megértés láncával! Bárcsak bele égett volna a tűzbe minden bűne, egymást maró gyűlölete, pártossága s mint poraiból újraéledt Fönixsz újjászületne Istenországáért égő, olthatatlan tűzzel a szívében! Hisszük, hogy így lesz s lelki újjászületést eredményez a nagy csapás... Tanúság (a többek között): egyházak okuljanak példánkból. Értékére biztosítsanak s villámhárítót alkalmazzanak!

Ágoston Sándor jugoszláviai magyar református püspök, a múlt héten Tahiban résztvett a vasárnapi iskolai munkások nyári konferenciáján; egy alkalommal megmutatta a jugoszláviai magyar református testvérek új énekeskönyvét, melyről ott a konferencia hallgatósága előtt rövid ismertető előadást is tartott. Magáról az új Énekeskönyvről Lapunk mai számában, az Irodalom c. rovatban, pár szóval, az általános érdeklődés odairányítása céljából meg is emlékezünk. Kedves alkalmunk nyílt arra, hogy a püspök úrral az új énekeskönyvről hosszabb magánbeszélgetést folytassunk. Ennek során felvetettük azt a bátor kérdést: nem volna-e hajlandó a püspök úr eljönni Debrecenbe s ott előadás keretében ismertetni ezt a korszakos nagy alkotást, melynek példaadó értéke bizonyára nagy befolyást fog gyakorolni a mi, megújításra nagyon is rászoruló énekeskönyvünk jövőre sorsára. A püspök úr szíves volt megígérni ezt a látogatást és előadást. Mi pedig lelki örömmel egyengetjük annak útját.

A ceglédi konferencia. Az Országos Református Lelkész Egyesület és a Presbiteri Szövetség — mint már legközelebb hírül adtuk — ezévi augusztusi konferenciáját Cegléden tartja. Hatalmas arányú programot jelent meg erről a *Lelkészegyesület* mult vasárnapi számában. Sajnos, ezt a programot, mely végleges formájában a *Debreceni Protestáns Lap* augusztus elseji száma után látott napvilágot, mi nem közölhetjük. (Ha mai számunkban leközölnék, az már nem volna célravezető, mert a jelentkezések ideje augusztus 10-ével lezárul. De a program Lapunkkal nem is közöltetett.) Így ezúton adunk még egy rövid hírt a készülő nagygyűlésekről, sereg-szemlérlől és fáklyagyujtásról. Hisszük, hogy olvasóink azóta áttanulmányozták a *Lelkészegyesület* aktuális számát. Hisszük, hogy a lelkeket erőteljesen megragadta ez az impozáns zászlóbontás és aki csak teheti, lelke épülésére, szolgálatban való megerősödésére, részt fog venni a ceglédi nagy napokon. Erre kérjük s buzdítjuk mi is minden erőnkkel s lelkesedésünkkel a *Debreceni Protestáns Lap* olvasótáborát.

Amerikai magyarok Debrecenben. Az amerikai magyarság évek óta küld zarándokcsapatokat az óhazába. Sajnos, ezek a csoportok nem mindig keresik a kapcsolatot az óhazai egyházi élettel. Annál

jobban esik megemlékezni most egy kedves társaságról, mely kifejezetten az egyházak felé nyújtotta ki testvéri jobbát. A zarándok csoport az amerikai Magyar Református Egyesület tagjai sorából toborzódott. Több mint ötvenen indultak útnak, Sebestyén Endre duquesnei lelkész, a „független egyház” volt főesperesének és Király Imre egyesületi főpenztárnoknak vezetésével. A csoport az óhaza határánál három részre oszlott. Egyik részük a rokonesaládok látogatására sietett; a másik, a fiatalabb generáció beiratkozott a debreceni Nyári Egyetemre; a harmadik Pesten egy hatalmas autóbust bérelt s azon országos körútra indultak. Ennek rendjén jöttek augusztus 4-én Debrecenbe, hol három napot töltöttek. Megtekintették a látnivalókat: Kollégiumot, nagykönyvtárt, templomainkat, múzeumokat, egyetemet, végül a Hortobágyot. Augusztus 6-án, vasárnap délelőtt a nyári egyetemi hallgatókkal együtt résztvettek a kistemplomi istentiszteleten; majd koszorút helyeztek a Kossuth-szoborra és a Gályarabok emlékoszlopára. Délben a debreceni református egyház látta vendégül a kedves vendégeket. Debrecenbe Szegedről érkeztek s tőlünk Munkácsra távoztak. Isten oltalmába ajánljuk őket.

HELYETTESÍTÉSRE AJÁNLKOZIK Nyíregyházán végzett okleveles tanítónő. Mint előttem tavaly igen jó eredménnyel vizsgázott egyént, a legszívesebben ajánlom. Megkeresések a Szerkesztőség címére küldendők. (Uray Sándor szerkesztő.)

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

2588—1939. szám.

Évkönyvek szerkesztése.

Utasítom egyházkerületünk valamennyi közép- és középfokú iskolájának igazgatóságát arra, hogy a tanév végi Évkönyvek szerkesztésénél a Hivatalos Közlöny június 1-i 11. számában 133,818—1939. IX. sz. a. közzölt vallás- és közoktatásügyi miniszteri rendelethez alkalmazkodni szíveskedjenek.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
2742—1939. szám.

KÖRLEVÉL

a gyakorlati középiskolák benépesítése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1939. évi május hó 30-án 134,139—1939. IX. szám alatt kelt rendeletével a gyakorlati irányú középiskolák (liceumok, leányliceumok) benépesítése tárgyában intézkedett. (L. a Hivatalos Közlöny 1939. évi június hó 15-én kelt 12. számában.)

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az 1938. XIII. tc.-kel életbeléptetett liceumok benépesítése ügyében kibocsátott rendeletét megküldötte valamennyi egyházi főhatóságnak azzal a kéréssel, hogy a főhatóságuk alatt álló hasonló intézetek és iskolák igazgatóit a rendeletben előírt eljárásra utasítsák.

Utasítom a vezetésem alatt álló egyházkerület valamennyi tanítóképző- és tanítónőképzőintézete, gimnáziuma, leánygimnáziuma, polgári fiú- és polgári leányiskolája igazgatóját, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által kiadott rendelet értelmében járjanak el.

Debrecen, 1939 július 31.

Dr. Révész Imre,
püspök.

**A Tiszántúli Református Egyházkerület Középkisiskolai Vallás-
tanárképző Bizottságától.**
305—1939. sz.

HIRDETMÉNY

a legközelebbi vallásnári vizsgára vonatkozólag.

A tiszántúli református egyházkerület püspökének, mint a Vallásnárképző Bizottság elnökének megbízásából

sából tudatom a vallásnári vizsgálat után érdeklődőkkel az alábbiakat:

a) A legközelebbi vallásnárképző vizsgálat Debrecenben, 1939 október hó 16., 18., 19. napjain fog tartatni, és pedig a zárthelyi írásbeli vizsga október hó 16-án d. e. 9 órakor a Kollégium kistanácstermében, a próbatanítás október 18-án, szükség esetén 19-én d. e. a református gimnáziumban (illetve amennyiben női jelentkező is lesz, a Dóczy intézet leánygimnáziumában), a tanterv szerinti vallásnárképzési órán, a szóbeli vizsgálat október 18-án, szükség esetén 19-én a Kollégium kistanácstermében d. u. 3 órai kezdettel.

b) A vizsgálatra vonatkozó tájékoztató iránt a vizsgálat előadóhoz (Dr. Csikesz Sándor egyetemi professor, Debrecen, Kollégium) kell fordulni.

c) A vizsgálat iránti kérvény a tájékoztatóban megjelölt mellékletekkel felszerelten a tiszántúli református egyházkerület püspökéhez címezve 1939 szeptember 10-ig küldendő be Debrecenbe. A kérvényhez mellékelni kell a feladóvevényt, amely szerint a jelölt a 60 P vizsgálati díjat és a 6 P bizonyítvány díjat a tiszántúli református egyházkerület pénztárába (Debrecen, Kollégium) az összeg rendelkezésére megjelölésével beküldötte. A díjak befizetése nélkül az Egyetemes Konvent 126—1932. sz. határozata értelmében senki vizsgálatra nem bocsátható.

d) A vizsgálatra állani kívánó jelöltek közöljék pontos címüket is, hogy a próbatanítás tárgya velük 1939 szeptember 20-ig közölhető legyen, viszont a jelöltek tartoznak a kidolgozott próbatanítást három gépirásos példányban, mindhárom külön-külön felkémény (karton) fedélben 1939 szeptember 30-án déli 12 óráig ajánlott levélben a vizsgálat előadóhoz megküldeni.

e) A vizsgálatra állani szándékozók személyesen jelentkezzenek október 16-án reggel ½9 órakor a Kollégium kistanácstermében a vizsgálat előadójánál, aki a részletes vizsgabeosztást közölni fogja a jelöltekkel.

f) A jelölteknek előregondoskodhatás céljából emlékeztetjük, hogy az oklevélre az újabb bélyegilletéki szabályzat értelmében 10 P-s okmánybélyeg ragasztandó, amit a jelentkezés alkalmával mindenki beadni tartozik.

Debrecen, 1939 augusztus 2.

Elnöki megbízásból:

Dr. Csikesz Sándor,
egyetemi professor,
a vallásnárképző
bizottság előadója.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
3067—1939. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli valamennyi lelképásztor és egyéb lelkész úrhoz.

Az Országos Bethlen Gábor Szövetség folyó évi október 28—31. napjain Budapesten „Országos protestáns napok”-at óhajt rendezni. Ennek a nagyszabású megmozdulásnak tervezte már a napilapokban és az egyházi folyóiratokban ismertette volt.

Az egyetemes konventi elnökség óhajának teszek eleget akkor, amikor a kebelbeli lelképásztor és egyéb lelkész urakat e nemes célú terv megvalósításának — adandó lehetőségek és alkalmak szerinti — hathatós támogatására kérem.

Debrecen, 1939 augusztus 10.

Dr. Révész Imre
püspök.

Pályázati hirdetések

Dévaványa református egyháza pályázatot hirdet a Pusztacségi I. számú tanítói és II. számú tanítónői állásra. A választást iskolaszék a VKM úr engedélyét és a nyugdíjazást feltételezetten tartja meg. Jóvá nemhagyás esetén az egyház a megválasztottal szemben semmi kötelezettséget nem vállal. Javadalom: törvényes fizetés, nőtanítónak lakbér, férfi tanerőnek természetbeni lakás, melynél az előd beruházásai megváltandók. Kötelességek: díjlevél szerint. Férfi tanerőnek kántori teendők díjtalan végzése. Korteskedés kizáró ok. Kellőképpen felszerelt — választóképpel ellátott — kérvények a pályázat megjelenésétől számított 21 nap alatt adandók be a Református Iskolaszéknek, Dévaványa.

Dombrád református egyházközsége pályázatot hirdet, nyugdíjazástól feltételezetten, szeptember 1-én megüresedő

3. sz. *tanítói állásra*. Javadalom : 25% és 3 értékgység helyi javadalom s a törvényszerű államségely. Kötelessége, mint a törvény és szabályok előírják, ezenkívül akadályoztatás esetén a kántor helyettesítése. Pályázati határidő augusztus 21. Kérvények szabályszerűen felszerelve, válaszbélyeggel ellátva : Református lelkészi hivatal, Dombrád címre küldendők.

A *Gyomai* református egyház pályázatot hirdet egy nyugdíjazás folytán megüresedett *tanítói állásra*, amelyre férfiak és nők egyaránt pályázhatnak. Javadalma : lakás, havi 60 P egyháztól, államségely. Kötelessége : rábízott osztályok vezetése, belmissziói munkákban segédkezés, abban az esetben, ha férfi választatik, vallásos estéken, tantermi istentiszteleteken kántori teendők ellátása, kántor akadályoztatásakor kántor helyettesítése külön díjazás nélkül a lelkészek kirendelése szerint. Amennyiben ezen állásra helybeli tanító választatnék meg, úgy egy 56 értékgységes állás kerül betöltésre. Korteskedés kizáró ok. Pályázati határidő 21 nap. Jóváhagyásért az egyház felelősséget nem vállal. Állás azonnal elfoglalandó, de lakás igénye, csak november 1-én nyílik meg. Pályázatok okmányoltan, válaszbélyeggel ellátva a Gyomai református iskolások címére küldendők. Pályázónak jeleznie kell, hogy pályázata mindkét állásra szól-e?

Hajdúböszörményi református egyház pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett 31. számú *tanítónői állásra*. Az állás államségelyes, helyi hozzájárulás 70%-os és törvényszerű lakbér. Kötelesség : a rábízott osztály, vagy osztályok vezetése, belmissziói munka, tanítói ének-karban részvétel. Pályázati határidő 1939 szeptember 6. Állás október elsején foglalandó el. Oklevél, születési bizonyítvány, vallástani képesítő, legújabb keletű tisztiorvosi, erkölcsi, állampolgárságot igazoló bizonyítványokkal felszerelt kérvények iskolászeki elnökhöz küldendők. Hiányosan okmányolt kérelmek figyelembe nem vétetnek. Válaszbélyeg mellékelendő.

Hosszúpályi református egyháza pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett *tanítónői állásra*. Javadalom egyháztól százalék és lakbér, többi államtól. Kötelesség törvényszerinti. Határidő hirdetés megjelenésétől 21 nap. Pályázatok válaszbélyeggel lelkészi hivatalhoz küldendők. Személyes érdeklődőket nem fogadunk.

Kocsordi református egyházközsége pályázatot hirdet egy nyugdíjazás folytán megüresedett *tanítónői állásra*. Javadalom : természetbeni lakás és törvényes készpénzfizetés. Kötelesség : az egyházi törvény és népiszkolai szervezet előírása szerint. Pályázók a szolgálati pragmatika 136. §-ban felsorolt okmányokkal felszerelt kérvényüket válaszbélyeggel együtt küldjék be Lelkészi hivatal címére. Pályázati határidő 21 nap. Állás azonnal elfoglalandó. — Presbitérium.

Kocsordi református egyházközsége pályázatot hirdet „nyugdíjazástól feltételezetten” megüresedő Pusztasándortanyai *tanítói állásra*. Pályázhatnak férfiak és nők. Javadalom : Természetbeni lakás, és törvényszerű készpénzfizetés. Kötelesség : I—VI. vegyes osztály tanítása, ismétlőiskola tanítása, konfirmándusok előkészítése, belmissziói munka végzése. Szükséges okmányokkal felszerelt kérvények válaszbélyeggel együtt Református lelkészi hivatal címére küldendők. Pályázati határidő 21 nap. Állás azonnal elfoglalandó. Presbitérium.

A *komádi* református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett XII. sz. *tanítói állására*. Az állás javadalma törvényszerű és a helyi javadalmat is a Központi Illetményhivatal folyósítja. Pályázati kérvények teljesen felszerelve e hirdetés közzétételétől számított 21 napon belül küldendők be „Református lelkészi hivatal” (Komádi, Bihar m.) címre, az okmányok visszaküldésére borítékkal és megfelelő postai bélyeggel ellátva. A megválasztott tanító az egyház kántoraik akadályoztatásuk esetén minden külön díjazás nélkül helyettesíteni köteles.

Magyarhomorog református egyházközsége pályázatot hirdet a nyugdíjazástól, vagy végelbánástól feltételezetten megüresedő I. számú *kántortanítói állásra*. Javadalom : természetbeni lakás, helyi járandóság Illetményhivatal útján. Pályázati határidő 21 nap. Bemutakozás kívánatos. Korteskedés kizáró ok. Református lelkészi hivatal, Magyarhomorog.

Nádudvari református egyház pályázatot hirdet nyugdíjazás miatt megüresedett orgonista kántortanítói állásra. Fizetés törvényszerű, teljesen illetményhivataltól. Lakás természetben. Kötelesség : kijelölt osztály tanítása, dalárda

vezetése. Cserkész és belmissziói munkában segédkezés. Pályázati határidő : szeptember 8. Kántorpróba önköltségen szeptember 10. Korteskedés minden formában pályázatból kizáró ok. Állás ugyan azonnal elfoglalandó, de a választás a miniszteri jóváhagyás után válik jogerőssé. Szabályszerűen felszerelt kérvények válaszbélyeggel, lelkészi hivatalhoz küldendők.

Nádudvari református egyház pályázatot hirdet nyugdíjazás miatt megüresedett tanítónői állásra. Fizetés törvényszerű, teljesen Illetményhivataltól. Lakbér. Kötelesség : kijelölt osztály tanítása, belmissziói és leánykört munkában segédkezés. Pályázati határidő szeptember 8. Korteskedés minden formában pályázatból kizáró ok. Állás ugyan azonnal elfoglalandó, de a választás a miniszteri jóváhagyás után válik jogerőssé. Szabályszerűen felszerelt kérvények válaszbélyeggel Lelkészi hivatalhoz küldendők.

Nádudvari református egyház pályázatot hirdet „nyugdíjazástól feltételezetten megüresedő” tanítónői állásra. Fizetés törvényszerű, teljesen Illetményhivataltól. Lakbér. Kötelesség : kijelölt osztály tanítása, leánycserkészcsapat vezetése és belmissziói munkában segédkezés. Pályázati határidő szeptember 8. Korteskedés minden formában pályázatból kizáró ok. Állás ugyan azonnal elfoglalandó, de a választás a miniszteri jóváhagyás után válik jogerőssé. Szabályszerűen felszerelt kérvények, válaszbélyeggel Lelkészi hivatalhoz küldendők.

Nyíribrony református egyháza pályázatot hirdet a múlt évben szervezett III. számú *tanítónői állásra*. Fizetés törvényszerű. Kötelességet az Egyházi Törvény és Népiszkolai Szervezet írja elő. Ez álláson a múlt évben helyettes működött. Pályázók felszerelt kérvényüket Református lelkészi hivatal címére küldjék. Pályázati határidő a megjelenéstől számított 21 nap. Az állás választás után elfoglalandó.

A *szamosszegi* református presbitérium pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett II. *tanítói állásra*. Javadalma : 1. 30, azaz harminc métermázsas búza az egyház magtárából fizetve, 2. 4 hold szántóföld, 3. három szekér szalma házhozszállítva, 4. 4 öl kemény tűzifa, 5. 4 holdra legeltetési jog, 6. 36-37 arany korona értékű kamatpénz, 7. természetbeni lakás (két szoba, előszoba, konyha, kamara, gazdasági melléképületek, konyhakert). Kötelességei díjlevél szerint. Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. Pályázati határidő 21 nap. — Kérvények kellően felszerelve és válaszbélyeggel ellátva Lelkészi hivatal címére küldendők.

A *tiszaburai* református egyház presbitériuma pályázatot hirdet 1939 szeptember 6-i határidővel *helyettes kántortanítói állásra* a katonai szolgálatra bevonult tanító leszereléséig terjedő időre. Javadalma : a helyettesek részére megállapított fizetés. Kötelesség : az V—VI. vegyes osztály vezetése, kántori szolgálat hetenként felváltva végzése, dalárdavezetés és a lelképásztornak a missziói munkában való segédkezés... Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Tiszakürti református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán biztosan megüresedő *kántortanítói állásra*. Javadalom : új modern lakás, három hold új szőlő, 45 mázsa búzahasonbért jövedelmező szántó, tíz mázsa árpa, 150 pengő stólaváltság, összesen 40 értékgységben és államségely. Kötelességek : díjlevél szerint. Okleveles kántortanítók pályázhatnak. Kántorpróba szeptember 3 és 10-én, saját költségen, megjelenés kívánatos. Pályázati határidő augusztus 15-től szeptember 6-ig. Korteskedés kizáró ok. Választás miniszteri jóváhagyás után válik jogerőssé, amivel kapcsolatban egyház semmiféle felelősséget nem vállal. A szabályszerűen felszerelt kérvények Lelkészi hivatal, Tiszakürt (Szolnok megye) címre küldendők.

A *tiszapéterfalvai* református egyház pályázatot hirdet *kántortanítói állásra*. Javadalma : 1. Lakás természetben. 2. 7 kat. hold szántóföld, melynek adóját az egyház fizeti. 3. 20 köböl (2500 liter) búza. 4. 4 öl tűzifa. 5. 2 drb legeltetési jog. 6. Stóla és a törvényes államségely. Kötelessége a rábízott osztályok tanítása, kántori teendők végzése, énekkar vezetése, belmissziói munkában való tevékenység, lelkész akadályoztatása esetén helyettesítése. Pályázatok : Református lelkészi hivatal, Tiszapéterfalva, Ugocsa vm. küldendők. Pályázati határidő : aug. 30. Állás szept. 1-én elfoglalandó.

A *türkevei* református egyház pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett III. számú *lévítanítói állásra*. Fizetés törvényszerű. Kötelesség díjlevél szerint. Csak

organistakántori képesítéssel rendelkező férfitanítók pályázhatnak. Pályázati határidő a megjelenéstől számított 21 nap. Állás a miniszteri jóváhagyás után azonnal elfoglalandó. Szabályszerűen felszerelt pályázati kérvények — válasz-bélyeg mellékelésével — Református lelkészi hivatal, Túrkeve címre küldendők.

TARTALOM:

Magvető: Kálvin János gondolatai és tanácsai a lelkipásztorok lelki gondozásáról

Ferenzy Károly: A vasárnapi iskolai munka világhelyzete
Szalmáry Lajos: Magyar értékek kiválogatása tanyai óstalajból
Szenes László: A templom berendezésének néhány gyakorlati követelménye

Szele Miklós: Bibliai Vallástörténet
Irodalom — Gyászrovat — Különfélék — Hivatalos értesítés — Pályázati hirdetések — Hirdetések

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedés

Alapította:

DEBRECEN

Sesztina János 1819-ben.

Telefon: 20-06 és 15-48

Ipari-, mezőgazdasági-, háztartási-,
gázoltalmi- és légvédelmi cikkek.

Alföldi Takarékpénztár Debrecenben

Ferenc József-út 16.

Betéteket előnyösen gyümölcsözött és azonnal kifizet. Kölcsönöket állandóan folyósít. — Mint a Futura főbizományosa, foglalkozik a termény-üzlet minden ágával.

TELEFONOK:

Bank: 19-70. és 22-32. Terményosztály: 28-66. szám.

123 megbízható cégnél

nyújt vásárlási lehetőséget! Egy helyen jelent fizetési kötelezettséget! A havonta megújuló állandó továbbvásárolhatóság jogával!

a „Takarékosság” Kereskedelmi R.-T.

bevásárlási rendszere, mely a mai gazdasági helyzet legmegfelelőbb beszerzési módját biztosítja a vásárlóközönség számára

A „TAKARÉKOSSÁG” vásárlási igazolványai és utalványai a „Takarékosság” igazgatóságánál igényelhetők

Debrecen, Deák Ferenc-u. 6. sz.

**100-féle cikket vásárolhat,
de csak egy helyen fizeti havi részletekben,
ha szükségletét**

az „UNIO” Központi Hiteliroda

cégei útján szerzi be.

Hitelrendszerünk kényelmes, olcsó és megbízható. — Vásárlásra jogosító igazolványa, ha még nincs, igényelje irodánkban:

Piac u. 44. Marx-féle ház, földszint.

RUFF MIHALY

modern szobafestő, mázólo
és bútorfényező vállalata

VÖRÖSMARTY-
UTCA 3. SZÁM.

TELEFONSZÁM: 33-57.

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

DEBRECENI FIÓKJA

Piac-utca 45-47. Telefon: 23-70., 23-71.

FOGLALKOZIK A BANK-
ÜZLET MINDEN ÁGÁVAL

Főzéshez, fürdéshez, szobafűtéshez

a gáz a legjobb, legolcsóbb, legtisztább;
a gáz a legkényelmesebb;
a gáz a leggyorsabban kezelhető;
a gáz melege pontosan szabályozható;
a gáz számlaértéke egy hónappal később fizetendő.

A gázvezetékeket 5 évi részletre készítjük és a bevezetés költségeit a gáz állandó használata esetén nagyrészt visszatérítjük.

Főzt, tűzhelyet, autogeysert, fürdő- és fűtőkályhát olcsón bérbeadunk.

Díjtalan felvilágosítások, készülékek bemutatása, költségvetés:

BATHYÁNY-UTCA 17. SZ.
Telefon: 28-53. sz.

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS
VILÁGÍTÁSI VÁLLALATA.

ÜGYELJÜNK A KERESZTNÉVRE!

MAGYARORSZÁG ARANYKOSZORÚS
HARANGÖNTŐ MESTERE

Szlezák László

harang- és ércön-
töde, harangfelszere-
lési és haranglábgyára

Budapest, XIII., Petneházy-u. 78.

(Frangepán-u. mellett) SAJÁT HÁZI
Telefon: 291-3-53

KITÜNTETVE: Párisi világkiállításon dísz-
oklevéllel, 8 nagy arany- és 1 ezüstéremmel,
több állami díszoklevéllel

Mielőtt harangot rendelnének, forduljanak teljes
bizalommal a régi és megbízható céghez!!!

SZÁMTALAN ELISMERŐ LEVÉL!

Előnyös fizetési feltételek!
Költségvetés és kiszállítás díjtalan!